

Vaksdal kommune

MØTEINNKALLING

RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Møtedato: 14.06.2017
Møtested: Heradshuset, kommunestyresalen
Møtetid: 15.30 - 18.00

Oppmøte vert i Heradshuset, Kommunestyresalen. Det vert synfaring ved kyrkja under møtet.

Eventuelle forfall / melding om møtande varamedlem må meldast på [møteportalen](#) eller til Solrun Hauglum epost solrun.hauglum@vaksdal.kommune.no

SAKSLISTE

SAKSNR	TITTEL
06/2017	GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE
07/2017	GODKJENNING AV MØTEBOK
08/2017	DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR
09/2017	HANDLINGSPROGRAM OG ØKONOMIPLAN 2018 - 2021
10/2017	TILKOMST TIL DALE KYRKJE

8. juni 2017

Frode O. Kallestad Dyvik
Leiar

Vaksdal kommune

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
06/2017	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	14.06.2017

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum	FE - 033	17/715

GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
07/2017	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	14.06.2017

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum	FE - 033	17/715

GODKJENNING AV MØTEBOK

Vedlegg:

Protokoll - Råd for menneske med nedsett funksjonsevne - 09.03.2017

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

MØTEPROTOKOLL

RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Møtedato: 09.03.2017
Møtestad: Kommunestyresalen
Møtetid: 14.00 - 16.00

Møtedeltakarar:

Medlemmer	Parti	Rolle
Frode O. Kallestad Dyvik	KRF	Utvalseiar
Anne Christin Eide	AP	Nestleiar
Kristin Lyngmo		Medlem

Forfall	Parti	Møtande varamedlem
Ida Carlsen Eide		

Andre møtande:

Solrun Hauglum, sekretær og kommunalsjef/prosjektleiar
Anne Karin Berge, fagleiar rus og psykiatri, deltok under sak 04/2017

Saksliste

SAKSNR   **TITTEL**

-
- 01/2017   GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE
  - 02/2017   GODKJENNING AV MØTEBOK
  - 03/2017   REFERATSAKER OG MELDINGAR
  - 04/2017   DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR
  - 05/2017   ÅRSMELDING 2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

01/2017: GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 09.03.2017

Behandling:

RFF - sak 01/2017 Vedtak/Tilråding:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

02/2017: GODKJENNING AV MØTEBOK

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 09.03.2017

Behandling:

RFF - sak 02/2017 Vedtak/Tilråding:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

03/2017: REFERATSAKER OG MELDINGAR

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Referatsakene vert tatt til orientering.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 09.03.2017

Behandling:

Frode er påmeldt konferansen. Sekretær sjekkar påmelding med Ida.

RFF - sak 03/2017 Vedtak/Tilråding:

Referatsakene vert tatt til orientering.

Rådet ønskjer synfaring ved Dale kyrkje neste møte for å vurdera tilkomst.

04/2017: DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR

- Orientering om rus- og psykiatriavdelinga i kommunen og om "Meistringstreff". V/ fagleiar Anne Karin Berge.
- Orientering om status ØH-tilbod, øyeblikkeleg hjelp. V/ kommunalsjef Solrun Hauglum.
- Status i "Lev Vel i Vaksdal" med underprosjekt. V/ kommunalsjef og prosjektleiar Solrun Hauglum.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 09.03.2017

Behandling:

RFF - sak 04/2017 Vedtak/Tilråding:

Saka vert tatt til orientering.

05/2017: ÅRSMELDING 2016 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Årsmeldinga vert godkjent slik ho ligg føre.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 09.03.2017

Vaksdal kommune

Behandling:

RFF - sak 05/2017 Vedtak/Tilråding:

Årsmeldinga vert godkjent slik ho ligg føre.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
08/2017	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	14.06.2017

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum	FE - 033	17/715

DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR

- **Orientering om støttekontakt og brukarstyrt personleg assistent. V/ einingsleiar Anita Sævild.**
- **Orientering om status i "Lev Vel i Vaksdal" med underprosjekt. V/ kommunalsjef og prosjektleiar Solrun Hauglum.**

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
09/2017	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	14.06.2017

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum		17/716

HANDLINGSPROGRAM OG ØKONOMIPLAN 2018 - 2021

Vedlegg:

Handlingsprogram og Økonomiplan 2018 - 2021
Styringsdokument Lev Vel

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Rådmannen sitt framlegg til Handlingsplan og Økonomiplan 2018 – 2021 vert teke til orientering.

Saksopplysningar:

Saksopplysningar:

Rådmannen legg med dette fram Handlingsprogram og Økonomiplan 2018-2021. Kravet til handlingsprogram er heimla i Plan-og bygningslova §11-1 *Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 44 kan inngå i handlingsdelen.*

Det lovmessige grunnlaget for Økonomiplan finn ein i KommuneLOVA §44

Kommunestyret og fylkestinget skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan.

Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettår.

Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen skal være satt opp på en oversiktlig måte.

I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp, jf. § 46 nr. 6.

Planer som omfatter avgrensede deler av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, skal integreres i økonomiplanleggingen og bruken av midler innarbeides i planen.

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal rådet avgi innstilling som nevnt.

Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig

ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget. Dette gjelder likevel ikke ved innstilling som gjelder endringer i økonomiplanen. Økonomiplanen og endringer i denne oversendes departementet til orientering.

Framlegg til årsbudsjett for 2018 kjem til behandling i haust med vedtak i desember.

Vaksdal kommune

Handlingsprogram og økonomiplan 2018 - 2021

Foto: Valentina Dale. «Tour des Fjords 2017» Fotokonkurranse.

Innhald

1.	Rådmanns framlegg.....	3
2.	Rammevilkår.....	4
2.1.	Folketalsutvikling og demografi	4
2.2.	Økonomiske rammevilkår	6
2.3.	Styringssystem.....	10
3.	Overordna planar	12
3.1..	Kommuneplan – Samfunnsdel 2017 -2028	12
3.2.	Kommunedelplanar	13
3.3.	Planoversikt	15
4.	Økonomiplan	16
4.1..	Mål.....	17
4.1..	Drift.....	17
4.1..	Investeringar.....	24
4.1..	Lån, renter og avdrag	25
4.1..	Fond.....	26
4.1..	Nøkkeltal og analyse.....	26
5.	Handlingsprogram i planperioden.....	37
5.1.	Gjennomgåande fokusområde.....	37
5.2.	Tenesteområda	40
5.3.	Organisasjon.....	45

1. Rådmanns framlegg

Rådmann legg med dette fram framlegg til handlingsprogram og økonomiplan for Vaksdal kommune 2018 -2021. Kommuneplan med delplaner er grunnlaget for handlingsprogrammet for dei neste fire åra. Økonomidelen bygger på gjeldande økonomiplan oppdatert med endringar i rammevilkår, lovverk eller kommunale vedtak.

Kommunen har tatt strategiske vegval og møter utfordringane med innovasjon og nyskaping. Dette er i samsvar med eit av hovudmåla i den nye kommuneplanen «Vaksdal kommune er proaktiv, og vil vere robust til å handtere dei endringane ein møter». Kommunestyret har vedtatt framtidsretta mål og strategiar for dei neste ti åra. Dette vert fylgt opp i delmål og tiltak i komande planperiode og vidare i seinare rulleringar. Samhald, nyskapande og open er verdiane vi skal bygge framtida på.

Deltaking og mestring er viktig for livskvalitet og helse. Kommunen skal bidra til god folkehelse gjennom utvikling og tilrettelegging av samfunnet slik at den enkelte kan ta gode val. Gjennom tidleg innsats, trivsel og mestring i barnehage og skule, tilrettelegging for fysisk aktivitet og for deltaking i frivillig arbeid, trygge lokalsamfunn, aktivitet og deltaking i samfunnet skal me bidra til å fremje mestring og god helse.

Sjølv ein mindre kommune kan drive med forskning og innovasjon, det er prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» eit godt døme på. Helse og omsorg i Vaksdal får med rette merksemd og ros for å gå føre for å utvikle nye metodar, bruke moderne teknologi smart, og ta i bruk stor grad av medverknad og dialog med brukarar og pårørande mv. Ideen tok form under arbeidet med OU-prosjektet og har resultert i eit nyskapande og framtidsretta utviklingsarbeid i tenestene.

Effektiv og målretta ressursbruk vert stadig viktigare for å løyse oppgåvene. Å prioritere dei viktige tinga, bruke teknologien, tenke smart og nyskapande er stikkorda for ei berekraftig samfunnsutvikling som sikrar livskvalitet og livsgrunnlag i dag og i framtida.

Økonomisk har Vaksdal krevjande år med lågare inntektsgrunnlag og omstillingsbehov. Samtidig er investeringsbehovet aukande. Gjennom tilstandsvurderingane av kommunale bygg og vegar er det dokumentert store etterslep på vedlikehald. Utbygging av K5 gir nye mogelegheiter for vekst i stasjonsbyane, men det kravst «økonomiske musklar» for å realisere visjonane. Vekst i folketallet er etterlengta, men vil også krevje nye investeringar i t.d. barnehagar, skular mv. Investering i ny skule på Dale er eit stort løft for ein kommune på vår størrelse og rådmann er uroa for ei monaleg stor auke i lånegjelda utan at investeringa skal redusere driftskostnader i særleg grad. Konsekvensane for opplæringstilbodet og andre tenester kan på sikt bli negative.

Dei største utfordringane i planperioden vil etter rådmannen si vurdering vera å

- Gjere viktige vegval for å tilpasse oss til endra behov, rammevilkår og forventningar
- Viktige investeringsavgjerder som har stor betydning for kommunen sin økonomi, folketalsutvikling og tenesteproduksjon
- Gjennomføre strategiane samstundes som me har god kvalitet og godt arbeidsmiljø i dagleg drift
- Sikre at me utnyttar potensialet i egne inntekter maksimalt

Dette vil krevje arbeid og samarbeid på alle nivå i administrasjonen, og det vil krevje eit godt samarbeid mellom politisk nivå og administrasjonen. God kommunikasjon, informasjon og dialog vil vere viktig både i eigen organisasjon og i høve innbyggjarane. I dette handlingsprogrammet ønskjer me å realisere viktige mål for samfunnet innafor dei rammene kommunen rår over.

2. Rammevilkår

2.1. Folketalsutvikling og demografi

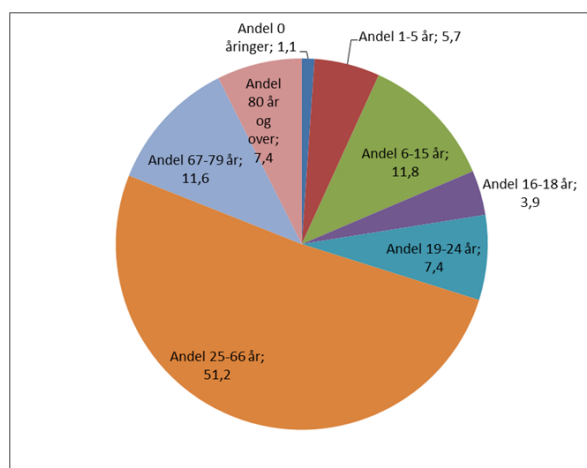
Vaksdal kommune har hatt reduksjon i folketallet og samstundes store endringer i folketalssamansetninga.

Frå 2000 har det vore reduksjon i innbyggjartalet, samstundes som det har vore ei vriding i folketallet. Reduksjonane i folketal har kome innafør dei aldersgruppene som kommunen yter mest tenester til – barnehage, skule og eldreomsorg.

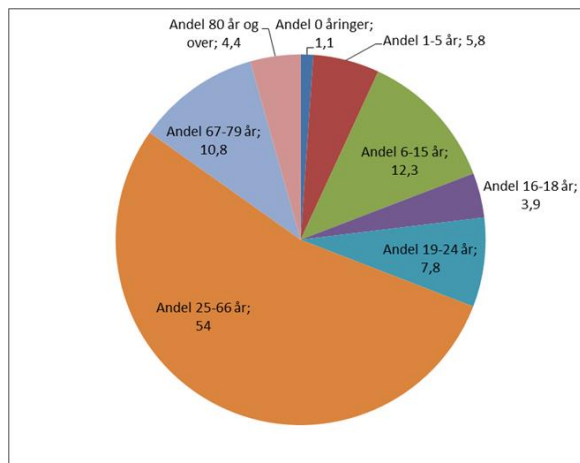
Aldersgruppe	År 2000		År 2017		Endring	
	Folketal	Fordeling	Folketal	Fordeling	Folketal	Endring i %
0-5 år	305	7,3 %	279	6,8 %	-26	-8,5 %
6-15 år	550	13,1 %	487	11,8 %	-63	-11,5 %
16-19 år	217	5,2 %	212	5,1 %	-5	-2,3 %
20-66 år	2234	53,3 %	2362	57,3 %	128	5,7 %
67 år eller eldre	886	21,1 %	783	19,0 %	-103	-11,6 %
Sum	4192		4123			

Status folketal samanlikna med landet elles viser at Vaksdal skil seg mest ut ved at det er færre i alderen 25-66 år og fleire i alderen 80 år og over.

Vaksdal

Landet u/Oslo

Gjeldande plan byggjer på prognoser frå SSB frå 2014, justert for faktisk folketal pr 01.01. SSB har oppdatert sine folketalsprognoser i 2016, og vi nyttar no oppdaterte prognoser frå SSB i våre framskrivingar.

Framskrivingar

I framskrivingane for Vaksdal kommune legg vi til grunn framskrivingsalternativet «Lav nasjonal vekst». SSB sine framskrivingar legg til grunn at lav nasjonal vekst gir ulike %-endringar for kommunane. I økonomiplanperioden er det vere naturleg å legge til grunn lav vekst, men vi synleggjer også alternativ Høg vekst fram mot 2030 og 2040.

	Økonomiplanperiode					Lav vekst		Høg vekst	
	2017	2018	2019	2020	2021	2030	2040	2030	2040
0 år	43	43	43	43	43	41	37	58	57
1-5 år	226	229	235	240	237	222	207	310	304
6-15 år	485	485	484	485	497	483	460	615	653
16-19 år	212	208	193	190	165	172	185	179	258
20-66 år	2 378	2 389	2 401	2 372	2 391	2 331	2 270	2 456	2 552
67-79 år	477	484	485	521	531	622	611	646	655
80-89 år	226	224	225	217	209	242	314	268	373
90 år eller eldre	81	81	77	77	73	57	66	83	117
Sum	4 128	4 143	4 143	4 145	4 146	4 170	4 150	4 615	4 969

Dette gir følgjande %-vise endringar.

	Økonomiplanperiode				Lav vekst		Høg vekst	
	2018	2019	2020	2021	2030	2040	2030	2040
0 år	0 %	0 %	0 %	0 %	-5 %	-14 %	35 %	33 %
1-5 år	1 %	4 %	6 %	5 %	-2 %	-8 %	37 %	35 %
6-15 år	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	-5 %	27 %	35 %
16-19 år	-2 %	-9 %	-10 %	-22 %	-19 %	-13 %	-16 %	22 %
20-66 år	0 %	1 %	0 %	1 %	-2 %	-5 %	3 %	7 %
67-79 år	1 %	2 %	9 %	11 %	30 %	28 %	35 %	37 %
80-89 år	-1 %	0 %	-4 %	-8 %	7 %	39 %	19 %	65 %
90 år eller eldre	0 %	-5 %	-5 %	-10 %	-30 %	-19 %	2 %	44 %
Sum	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	12 %	20 %

2.2. Økonomiske rammevilkår

Kommunen har hatt synkende inntekter dei siste åra, både frie inntekter frå staten og kommunen sine egne inntekter knytt til vasskraft og finansforvaltning er redusert. Tidlegare har kommunen hatt betydelege inntekter knytt til sal av konsesjonskraft og eigedomsskatt for kraftverk. Desse inntektene saman med avkastning aksjar og obligasjonar og «positivt premiaavvik» vart brukt til å finansiere årleg drift. I dag slit kommunen med å tilpasse drifta til lågare inntekter.

Det har vorte tatt grep for å gjere kommunen mindre avhengig av ekstraordinære inntekter i drifta. Den budsjetterte avkastninga på finansforvaltninga er frå 2017 sett i kr 0,- og frå 2017 skal eventuell framtidig overskot frå sal av konsesjonskraft føre til redusert låneopptak og auka avsetjing til fond.

Det er særleg to forhold som påverkar inntektene til kommunen i komande planperiode:

- Folketalsutviklinga – låg vekst eller svak nedgang i folketalet
- Utviklinga innan vasskraft – reduserte inntekter frå konsesjonskraft, eigedomsskatt og utbytte.

Kommuneproposisjonen 2018

Kommuneproposisjonen 2018, Prop. 128S(2016-2017), vart lagt fram 11.mai 2017. Det vert her lagt opp til ei vekst i kommunal sektor på mellom 3,5 og 4 mrd.

Regjeringa sine ambisjonar med kommuneopplegget er

- Ein skule som gjer mogelegheiter for alle
- Gode helse- og omsorgstenester
- Eit sterkare sosialt sikkerhetsnett
- Sikre ein god infrastruktur for folk og næringsliv over heile landet

Det vert i proposisjonen peika på dei nasjonale utfordringane knytt til

- lågare oljeinntekter – oljenæringa har høg inntening og har vore ein viktig drivkraft for den økonomiske veksten i Norge. Fall i oljeprisen gjer at behov for omstilling av norsk økonomi kjem raskare enn tidlegare venta.
- Ein eldre befolkning – den demografiske utviklinga med fleire eldre og færre i yrkesaktiv alder gjer at vi må vere førebudd på strammare offentlege budsjett i åra som kjem
- Ei meir urolig verd – krig og konflikhtar i Europa sine nærområde og det vedvarande politiske og økonomiske utviklingsgapet i verda tilseier at det kan komme fleire store asylankomster til Norge. Busetjing av flyktingar medfører at kommunane må skaffe bustader og syte for eit godt velferdstilbod og god integrering
- Teknologi – mogelegheiter

Fylkesmannen i Hordaland har gitt eit oversyn over hovudpunkta i framlegget til revidert nasjonalbudsjett 2017 og kommuneopplegget 2018.

Kommuneopplegget for 2018 - generelt

Det er gitt signal om ein realvekst i dei frie inntektene for kommunane på mellom kr. 3 ½ mrd. og kr. 4,0 mrd. frå 2017 til 2018. Veksten er rekna frå det inntektsnivået for i år som no er lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett. Denne veksten er realauke slik at priskompensasjon frå 2017 til 2018 vil kome som eit tillegg i inntektene. Prisindikatoren som blir nytta til priskompensasjon, vil bli kjent i statsbudsjettet til hausten.

Skatteøyret blir fastsett først i statsbudsjettet til hausten for å tilpassa skatteveksten til målsetjinga om at skatteinntektene skal utgjere om lag 40 prosent av kommunane sine samla inntekter.

Det er lagt opp til at auken i dei frie inntektene frå 2017 til 2018 skal dekkja auka ressursinnsats i kommunane til:

1. Auka utgifter som følgje av befolkningsutviklinga, både med omsyn til folkevekst og alderssamansetjing, kr. 2,2 mrd. av dei frie inntektene. Utgiftsveksten er totalt rekna til om lag kr. 2,7 mrd. Av dette er kr. 2,2 mrd. den delen som må bli dekt av auken i dei frie inntektene. Den delen av utgiftsveksten som overstig om lag kr. 2,2 mrd. må bli dekt av auke i andre inntekter enn dei frie inntektene.
2. For kommuneforvaltninga kan pensjonskostnadene samla kome til å auka med om lag kr. 350 mill. utover det som blir kompensert gjennom prisjustering av inntektene. Kommunane sin del av det utgjør om lag kr. 300 mill. Det er stor uvisse knytt til desse overslaga.

Pårekna auke i pensjonskostnadene har blant anna samanheng med låg avkastning på pensjonsmidlane som følgje av det låge rentenivået.

Veksten i dei frie inntektene i 2018 skal gi rom for fleire satsingar:

1. Opptrappingsplan for rus, kr. 300 mill. Det er eit trinn i ein opptrappingsplan med auka løyvingar til rusområdet i perioden 2016 - 2020. Satsinga kjem i hovudsak ved at ein del av den årlege veksten i dei frie inntektene er grunngjeve med satsinga på rus-omsorg. I 2016 og 2017 var denne opptrappinga på til saman kr. 0,7 mrd. Fordelinga mellom kommunane blir gjort etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp i inntektssystemet. Det er dessutan eit eige øyremerkte tilskot til føremålet, kapittel 765 post 62.
2. Tidleg innsats barnehage og skule, kr. 200 mill. Kr. 200 mill. av veksten i rammetilskotet er grunngjeve med denne satsinga. Det er eit eige øyremerkte tilskot til auka lærarinnsats på 1 - 4. trinn i grunnskulen, kapittel 226 post 63. I framlegget til kommuneproposisjonen for 2017 var kr. 150 mill. av veksten i dei frie inntektene grunngjeve med tidleg innsats i grunnskulen. Stortinget vedtok i staden å flytta desse midlane over frå rammetilskotet til styrking av det øyremerkte tilskotet.
3. Kr. 200 mill. til førebyggjande tiltak for barn, unge og familiar. Det er ei målsetjing å gjere kommunane i stand til å ta eit større ansvar på barnevernsområdet, i lys av barnevernsreforma. Kr. 200 mill. av veksten i rammetilskotet er grunngjeve med denne satsinga. Det er på denne bakgrunn lagt opp til at kommunane skal få eit auka handlingsrom i 2018 på mellom kr. 0,3 mrd. og kr. 0,8 mrd. Det vil vere veksten i dei frie inntektene (før pris-kompensasjon) etter fråtrekk for auka utgifter knytte til befolkningsutvikling og pensjon, samt dei nemnde satsingane.

Selskapsskatt

Innføring av kommunal selskapsskatt blir utsett. Ei innføring no ville gitt større uvisse knytt til inntektene i kommunar med særlege utfordringar i næringslivet. Regjeringa ynskjer å kome attende til saka seinare.

Skjønstilskot

Basisramma blir fordelt av fylkesmennene mellom kommunane. Hordaland si ramme i 2017 er kr. 127,7 mill. Basisramma for skjønstilskot til kommunane for heile landet blir redusert frå kr.1 191 mill. i 2017 til kr. 1 100 mill. i 2018. Reduksjonen på kr. 91 mill. blir overført til kommunane sitt innbyggjartilskot i inntektssystemet og i staden fordelt etter dei faste kriteria. Det kan for 2018 også bli endring i fordelinga av ramma mellom fylkesmennene. Overgangsordninga INGAR tek ikkje omsyn til endringar i skjønstilskot.

Digitalisering

Digitalisering er viktig i fornyingsarbeidet. Departementet har sett av kr. 25 mill. i prosjekt-skjønn for 2017 til ei KS - administrert ordning for finansiering av kommunale IKT - prosjekt. For 2018 tek departementet sikte på å setje av kr. 100 mill., slik at det totalt blir sett av kr. 125 mill. til føremålet. Kommunane må bidra med eigne midlar til prosjekt. Departementet vil saman med KS utarbeide nærare vilkår for bruken av midlane.

Inntektssystemet

Inntektsutjamning

Inntektsutjamninga er 60 prosent av skilnaden mellom kommunane sitt skattenivå og gjennomsnittleg skattenivå for landet. Tilleggskompensasjonen er 35 prosent av det skattenivået er under 90 prosent av landsgjennomsnittet. Kompensasjonsgraden blir vidareført som i noverande inntektssystem, men graden vil kunne bli justert seinare.

Overgangsordninga INGAR

Overgangsordninga med inntektsgarantilskot (INGAR) gir kompensasjon for ei utvikling i rammetilskotet med meir negativt avvik enn eit fastsett beløp per innbyggjar (grenseverdien) frå landsgjennomsnittet, frå eit år til det neste. Grenseverdien for kompensasjon blir justert opp frå kr. 300,- per innbyggjar i 2017 til kr. 400,- per innbyggjar i 2018. Det vil m.a.o. vere den delen av utviklinga i rammetilskot som er meir enn kr. 400,- per innbyggjar svakare enn landsgjennomsnittet som blir kompensert.

INGAR tek ikkje omsyn til endring i skatt, inntektsutjamning, veksttilskot og skjønstilskot. INGAR tek omsyn til endringar i inntektssystemet, innlemming av øyremerkte tilskot i rammeoverføring, oppgåveendringar, endringar i kriteriegrunnlaget (t.d. talet på eldre), bortfall av småkommunetillegg og nedgang i distriktstilskot.

Telletidspunkt

Telletidspunkt for innbyggjartal og aldersfordelinga i utgiftsutjamninga vil vere 01.07. i år som grunnlag for rammeoverføring i 2018. For inntektsutjamninga i 2018 er telletidspunktet innbyggjarar per 01.01.2018. For andre kriterium i utgiftsutjamninga enn aldersfordeling er telletidspunktet 01.01.2017 for rammeoverføring i 2018.

Veksttilskot

Veksttilskotet blir gitt til kommunar som har hatt ein årleg befolkningsvekst dei siste tre åra høgare enn 1,4 prosent (gjennomsnitt per år). Veksttilskotet blir gitt med eit fastsett beløp per innbyggjar utover vekstgrensa.

Distriktstilskot utanom småkommunetillegg

Distriktstilskotet skal ivareta kommunar i Sør - Noreg med svak samfunnsmessig utvikling. Det blir gitt til kommunar som har ein distriktsindeks på 46 eller lågare. På grunn av svak utvikling i indre strøk, er også dette tilskotet viktig i fylket. Skattenivået må ha vore under 120 prosent av landsgjennomsnittet, i gjennomsnitt for dei siste tre åra, for at kommunen skal få tilskot.

Den eine delen av tilskotet blir gitt med ein sats per kommune og den andre delen av tilskotet blir gitt med ein sats per innbyggjar. Begge delane blir gradert på grunnlag av distriktsindeksen slik at lågare indeks gir større tilskot.

Småkommunetillegg

Småkommunetillegget blir gitt til kommunar med under 3200 innbyggjarar. Tilskotet er frå og med 2017 gradert på grunnlag av distriktsindeks.

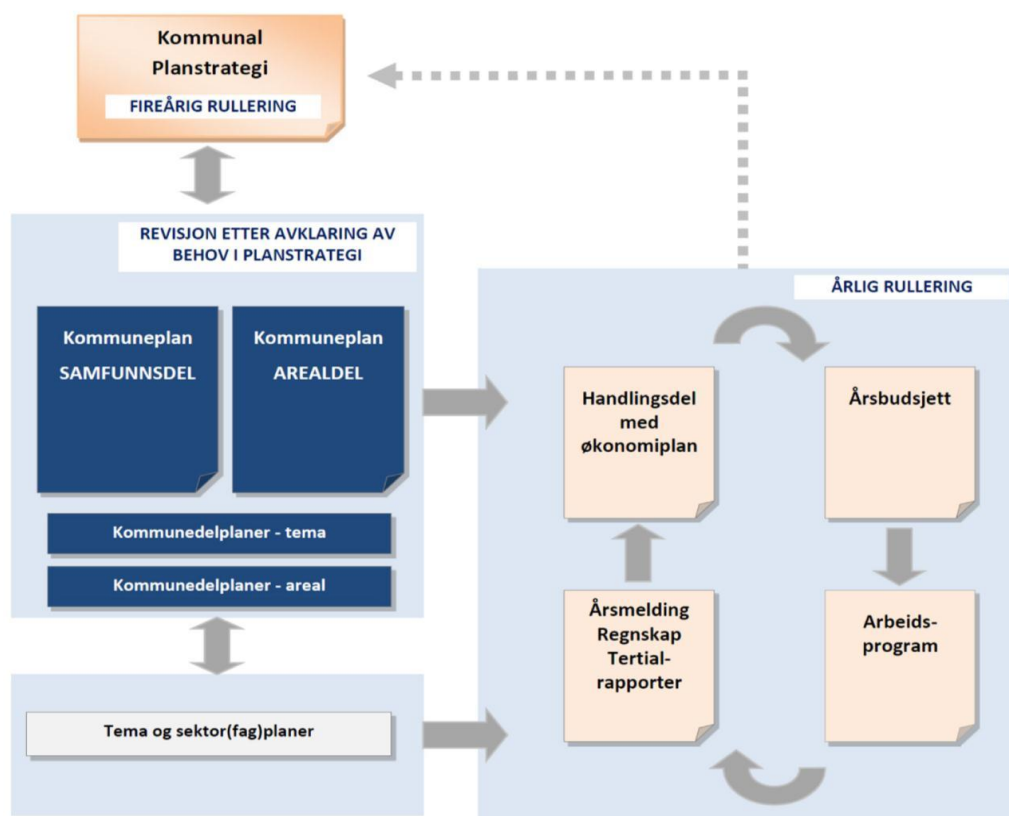
Statsbudsjett 2018

Statsbudsjettet blir lagt fram torsdag 12.oktober d.å.

2.3. Styringssystem

Gjennom gode plan- og styringsprosesser og god leiing skal kommunen ivareta rollen som tenesteyter, samfunnsutviklar og demokratisk arena.

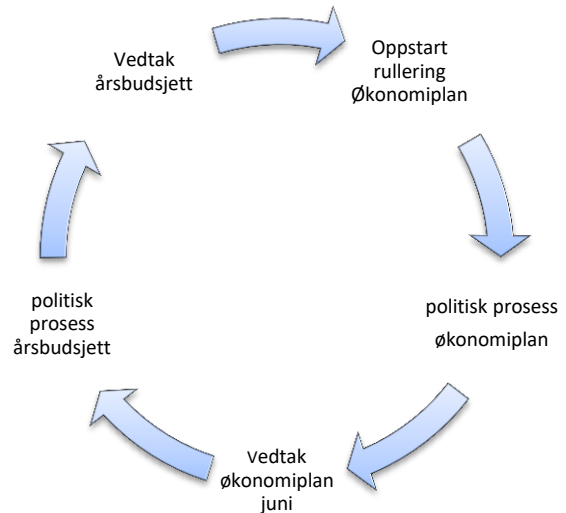
Plansystemet består av kommunen sitt overordna og politisk vedtatte planverk som skal sikre gjennomføring av politiske mål og prioriteringar.

Kommunen sine oppgåver følgjer av kommunelova, plan- og bygningslova, øvrige lover og forskrifter, nasjonale føringar og politiske vedtak. Kravet til styring og samordning gjennom planlegging er blitt stadig sterkare. Gjennom reglane i plan- og bygningslova er kommunane m.a. pålagde å utarbeide samla kommuneplan for utvikling og samordna oppgåveløysing. Kommunane har vidare mynde til å styre arealbruken gjennom å utarbeide arealplanar. I gjeldande lovverk er det teke inn reglar som stiller sterke krav til samordning av ulike omsyn på alle plannivå.

Mange av oppgåvene blir operasjonalisert og implementert gjennom plansystemet. Kommunestyret vedtar alle overordna planar som kommuneplan, kommunedelplanar, ev temaplaner, handlingsprogram/økonomiplan og årsplan/budsjett. Styringsdokument på eit lågare nivå skal være ei operasjonalisering av overordna planar.

Årleg rullering av handlingsdelen/ økonomiplanen skjer i vårhalvåret med vedtak i kommunestyret i juni. Det vert lagt opp til politisk prosess gjennom orienteringar, drøftingar og temamøte i formannskap, plan og økonomiutval og kommunestyret. Rådmann sitt framlegg til handlingsprogram/økonomiplan vert lagt fram i juni.

Rådmann sitt framlegg til årsplan/budsjett vert lagt fram om hausten med politiske prosess før vedtak i kommunestyret i desember.

Formannskap, plan og økonomiutval har årleg ein budsjettkonferanse ved oppstart av arbeidet.

Gode plan- og styringsprosesser krev leiarar som gir retning, utnytter handlingsrommet og er resultatorientert. Samtidig skal leiarane legge til rette for ein arbeidskultur som fremjar læring og utvikling i heile organisasjonen. Det skal støttast opp om innovative løysingar.

Styringssystemet (verksemdsstyring) er rådmann sitt verktøy for iverksetjing og oppfølging av politiske vedtak, mål og prioriteringar. Verksemdsstyringa skal:

- vera basert på mål- og resultatstyring som overordna styringsprinsipp
- sikre effektiv gjennomføring av politiske vedtak
- sikre etterleving av lover og forskrifter
- integrere risikostyring og internkontroll
- sikre ei formålstenleg organisering, effektive arbeidsprosesser og riktig ressursbruk
- sikre læring, forbetring og innovasjon

Kommunen nyttar ulike styringsmodellar for å iverksetje politiske vedtak, prioriteringar og mål, og å skape best mogelege resultat og kvalitet i tenestene.

Linjestyring – styring av basisorganisasjon

Prosjektstyring – styring av mellombels organisasjon som eit prosjekt eller program

Kontraktstyring – styring av tenester som vert kjøpt frå andre

Eigarstyring – styring av selskapa som kommunen eig heilt eller delvis

Administrativt delegeringsreglement omhandlar ansvar og fullmaktsnivå i organisasjonen. Mål og resultatkrav er nedfelt i leiaravtalar.

En hensiktsmessig organisering, effektive arbeidsprosesser og god ressursbruk skal sikre at innbyggerane mottar tenester av rett kvalitet og til rett tid, og at organisasjonens ressursar vert nytta på ein effektiv måte og innafør vedtatte økonomiske rammer.

3. Overordna planar

3.1..Kommuneplan – Samfunnsdel 2017 -2028

Kommuneplanen har mål for kommunen i eit langsiktig perspektiv. Gjennom arbeidet med kommuneplanen er det utarbeida visjon og verdiar for kommunen. Verdiane skal liggje til grunn for kommunen sine val og målsetjingar.

Vår visjon er utforma slik «Vaksdal kommune – bynært bygdeliv».

Overordna verdiar er uttrykt som

Nyskapande – Open – Samhald

Nyskapande

Vaksdal kommune er proaktiv, og vil vere robust til å handtere dei endringane ein møter.

- kommunen er medveten i si rolle i samfunnsutviklinga
- tenestene i Vaksdal er moderne, helsefremjande og innovative
- aktiv bidragsytar for eit regionalt og interkommunalt næringsliv
- eit samfunn som tek høgde for framtidige utfordringar
- veg- og jernbaneutbygging bidrar til positiv samfunnsutvikling

Open

Stasjonsbyane Vaksdal, Dale og Stanghelle er attraktive sentra som inviterer til aktivitet

- Dale skal vere ein samlingsplass for heile kommunen
- eit variert kulturtilbod som femner alle
- lett for næringslivet å etablere seg
- bredt tilbod av bustadar og arbeids- plassar, som samsvarar med folketalsvekst og arealtilgong

Samhald

Vaksdal kommune skal vere ein inkluderande og trygg stad å bu for alle

- trygge og utviklande oppvekstvilkår for barn og unge
- aktivitet for alle
- trygg stad å bu, og å ferdast
- god arealutnytting som bind både funksjonar og stader saman

3.2. Kommunedelplanar

Det er utarbeida kommunedelplanar for dei to store tenesteområda oppvekst og helse og omsorg.

Oppvekst mot 2020

I vår barnehage

- har me eit tett samarbeid med heim og lokalsamfunn med særleg fokus på fagområdet *nærmiljø og samfunn*
- er fagområda *kommunikasjon, språk, tekst og tal, rom og form* synleg i all aktivitet og leik
- står leiken sentralt. Vi er fysisk aktive, kreative og nytenkjande i eit trygt og utviklande leike- og læringsmiljø

I vår skule

- har vi eit godt samarbeid med heim og lokalsamfunn
- arbeider vi for at alle elevar når sitt maksimale faglege nivå med høg grad av mestring
- har vi elevar med høg grad av trivsel i eit godt fysisk og psykisk miljø

Vår skulefritidsordning

- er ein kreativ og utviklande arena med stor variasjon innan leik, kultur og ulike fritidsaktivitetar
- er prega av tydelege og omsorgsfulle vaksne
- har vi glade barn i eit godt fysisk og psykisk miljø

Tverrfagleg samhandling

- Vaksdal kommune er kjend for å ha eit lågterskeltilbod med eit hjelpeapparat som samarbeider svært godt på tvers av profesjonar
- Alle barn/unge/familiar føler seg trygg på at dei får god rettleiing og koordinert hjelp frå hjelpeapparatet når dei treng det
- Helsestasjon, barnevernet og PPT jobbar tett saman med skule og barnehage med fokus på tidleg innsats

Kommunedelplan oppvekst er planlagt rullert i planperioden jf vedtatt planstrategi.

Helse og omsorg 2015 – 2030

Aktivitet, deltaking og meistring – heile livet

- Vaksdal kommune skal ha fokus på helsefremjande arbeid og folkehelse
- Innbyggjarane i Vaksdal skal kunne ta helsevenlege val.
- Innbyggjarane i Vaksdal skal kunne ta helsevenlege val.
- Brukarmedverknad både på system- og individnivå

Mobilisera og engasjera omsorgsressursar i samfunnet

- Eit rikt organisasjonsliv med mange engasjerte innbyggjarar
- Eit samfunn der deltaking i frivillig arbeid vert oppfatta som positivt og attraktivt
- Ein frivilligsentral som vert brukt aktivt som møtepunkt mellom kommunen og dei frivillige og som set frivilligheit i system og etablerer og koordinerer tilbod
- Ei helse- og omsorgsteneste som legg til rette for samspel med lokalsamfunnet

Framtidsretta, berekraftige og «gode nok» tenester med vekt på førebygging og tidleg innsats

- Tilgjengelege førebyggjande tenester for innbyggjarane
- Førebyggja og redusera utvikling av sjukdom / helseplager
- Habilitering og rehabilitering og tilgang til tverrfagleg kompetanse / tverrfaglege team
- Rett helseteneste på rett stad til rett tid

Systematisk og kontinuerleg utvikling og innovasjonsarbeid

- Ta aktiv rolle i utvikling av tenestetilbod og medverka til og tilretteleggja for forskning
- Gjera teknologiske løysingar tilgjengeleg for brukarar og tilsette
- Ha tilsette som har oppdatert kompetanse innan IKT og velferdsteknologi
- Ha ei teneste som er open for nye og innovative løysingar

Tilsette som trivst på jobb og bidreg til å utvikla tenesta og nå måla

- Rekruttera og holda på mange nok og kompetente nok tilsette
- Ha tilsette som får vidareutvikla kompetansen sin
- Jobba for heiltidskultur
- Ha leiarar som ivaretek og utviklar sine tilsette, viser retning og har resultatfokus

3.3. Planoversikt

Følgjande planer er gjeldande eller under arbeid:

Plantittel	Tidsperiode	Vedtaksdato	Merknad
Kommuneplanen Samfunnsdel	2017 - 2028	13.02.2017	
Kommuneplanen Arealdel	2006 – 2016	19.02.2007	Ny plan er i prosess
Kommunedelplan Oppvekst	Mot år 2020	2013	Til rulling
Kommunedelplan Helse- og omsorg	2015-2030	11.04.2016	
Kommunedelplan for vegsamband Tysse – Kallestad		12.06.2006	
Kommunedelplan for klima og energi	2011 - 2015	26.09.2011	Til rulling, som temaplan
Strategisk næringsplan	2008 - 2012	2008	Tatt inn i kommuneplanen
Interkommunal kommunedelplan for Fjellheimen villreinområde	Plan med handlingsprogram 2016-2019	2016 i dei respektive kommunestyra	
Overordna plan for samfunnstryggleik og beredskap	2015-	2015	Oppdaterast ved endringar. Til rulling i 2019.
Plan for kulturminne	2015-2018	14.12.2015	
Kulturplan	2016-2026	Vedteken 2016	
Trafikktryggleiksplan	2016-2020		Vert evaluert og oppdatert årleg. Til rulling 2019
Verneplan for Stølsheimen		Vedteken	
Bustadsosial strategiplan	2010 - 2015	08.02.2010	Til rulling
Rusmiddelplan (ruspolitisk handlingsplan)		2004	Til rulling
Hovudplan for vassforsyning		Vedteken	
Hovudplan for avlaup		Vedteken	

Godkjent planstrategi for perioden 2017 -2020.

Plantype og -namn	Vår 2017	Haust 2017	Vår 2018	Haust 2018	Vår 2019	Haust 2019	Vår 2020	Haust 2020
Kommuneplan								
Samfunnsdelen (2005)								
Arealdel (2007)								
Kommunedelplan Oppvekst								
Arealplanar								
Områdeplan Vaksdal								
Områdeplan Stanghelle								
Massedeponi								
Tema og fagplanar								
Overordna plan for Samfunnstryggleik og beredskap								
Strategisk plan for massehandtering								
Energi- og klimaplan								
Småkraft								
Ruspolitisk handlingsplan								
Trafikktryggleiksplan								
Bustadpolitisk strategiplan								

4. Økonomiplan

Økonomiplanen 2018 -2021 bygger på gjeldande plan. Endra rammevilkår og kommunale vedtak er tatt omsyn til.

Formelle forhold knytt til årsbudsjett og økonomiplan

Det lovmessige grunnlaget for Økonomiplan finn ein i Kommunelova §44. Kravet til handlingsprogram er heimla i Plan-og bygningslova §11-1 *Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 44 kan inngå i handlingsdelen.*

1. Kommunestyret og fylkestinget skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan.
2. Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettår.
3. Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen skal være satt opp på en oversiktlig måte.
4. I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp, jf. § 46 nr. 6.
5. Planer som omfatter avgrensede deler av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, skal integreres i økonomiplanleggingen og bruken av midler innarbeides i planen.
6. Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal rådet avgi innstilling som nevnt.
7. Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget. Dette gjelder likevel ikke ved innstilling som gjelder endringer i økonomiplanen.
8. Økonomiplanen og endringer i denne oversendes departementet til orientering.

Kommunen skal etter Kommunelova §45 vedta eit budsjett for neste år innan utgangen av året.

Kommunelova § 46 seier følgjande om innhald i årsbudsjettet

1. Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens eller fylkeskommunens midler og anvendelsen av disse i budsjettåret. I bevilgninger til formål kan det likevel gjøres fradrag for tilhørende inntekter. Kravet om budsjett hjemmel på utbetalingstidspunktet gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen er rettslig forpliktet til å foreta.
2. Årsbudsjettet skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.
3. Årsbudsjettet skal være realistisk. Det skal fastsettes på grunnlag av de inntekter og utgifter som kommunen eller fylkeskommunen kan forvente i budsjettåret.
4. Årsbudsjettet skal være stilt opp på en oversiktlig måte. Kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer, samt de målsettinger og premisser som årsbudsjettet bygger på, skal komme tydelig fram.
5. Årsbudsjettet skal være inndelt i en driftsdel og en investeringsdel.
6. Det skal budsjetteres med et driftsresultat som minst er tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger.
7. I årsbudsjettet kan det avsettes midler til bruk i senere budsjettår.
8. Departementet kan gi nærmere regler om årsbudsjettet og innstilling til årsbudsjettet. I disse reglene kan det stilles krav om oversikter over inntekter og utgifter for kommunens eller fylkeskommunens samlede virksomhet.

4.1..Mål

Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har

Langsiktige mål for sunn økonomi

- Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter: 1,75 %
- Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter: på nivå med landsgjennomsnittet
- Disposisjonsfond minst 10%

I planperioden er dei langsiktige måla under press gjennom reduserte inntekter og behov for tilpassing av utgiftene i samsvar med dette.

Kommunen har mål om eit netto driftsresultat i samsvar med anbefalt nivå for å sikre sunn økonomi over tid. Overskotet er tenkt sett av til investeringar og disposisjonsfond for å takle ubalanse over tid. Netto driftsresultat i 2016 var 4,8 %. Det har vore behov for å gjere kommunen mindre avhengig av inntekter som kan variere mykje frå år til år, dette for å sikre eit føreseieleg tenestetilbod til innbyggjarane.

Netto lånegjeld i kommunen pr 31.12.2016 er 214,8 mill, noko som er 52,2% av brutto driftsinntekter. Landssnittet u/Oslo er 81,6%. Dersom kommunen hadde lagt på landssnittet vil dette innebere ei lånegjeld som er i underkant av 130 mill høgare enn gjelda var pr 31.12.2016. For å ikkje binde for mykje kapital til renter og avdrag er eit mål å ha eit nøkternt nivå på investeringane. I planperioden vil investeringar som kan redusere driftsnivå i samsvar med reduserte inntekter bli prioritert. Med store prosjekt som Tettaneset og ny skule på Dale er likevel investeringsnivået i perioden svært høgt.

Disposisjonsfond pr 31.12.2016 er 70,7 mill, noko som er 17,1%. Dette er reknar som eit sunt nivå. Grunna eit stort oppsamla premieavvik er det i seinare år sett av midlar tilsvarende premieavviket til eit amortiseringsfond for å dekke negativt premieavvik, avskrivning og ev tap på verdipapir. Dette fondet utgjør ein stor del av disposisjonsfondet vårt, og justert for amortiseringsfondet er disposisjonsfondet 6,3%. Frå 2014 er netto premieavvik negativ, dvs. utgiftene til nedbetaling av oppsamla premieavvik er større enn tilført premieavvik i året. Desse kostnadane (del av pensjonskostnader) vil auke i åra som kjem. Eit disposisjonsfond som justert for amortiseringsfondet skal utgjere 10% vil tilsvare ei auke på om lag 15 mill ut frå driftsnivå 2016.

4.1..Drift

Kommunen står framfor store utfordringar økonomisk i planperioden. Inntektsgrunnlaget vert sterkt svekka dei komande åra og større omstillingar er nødvendig. I planperioden er det venta lav folketalsvekst. Ein større vekst i folketalet noko fram i tid som følgje av veg og bane- utbygginga er eit mål, Samstundes vil det auke investeringsbehovet. Kommunen slit i dag med eit stort vedlikehaldsetterslep og behov for investeringar. Lånegjelda er aukande og kommunen har store pensjonsforpliktingar i framtida.

Lågare inntekter

Endringar i inntektssystemet gjer at Vaksdal i mindre grad vert kompensert for smådriftsulemper. Demografiske endringar fører til reduksjon i inntektene. Første året (2017) vart kommunen delvis kompensert gjennom INGAR. Vaksdal er ein skattesvak kommune med inntekter under snittet, i noko grad vert dette kompensert for med utjamningsmidlar.

Inntekter knytt til kraftproduksjon vert brukt til tenesteyting til innbyggerane. Desse inntektene er sterkt redusert som følge av konjunkturar og låge straumprisar. Samla vil endringane krevje store omstillingar og ei rask tilpassing til endra rammevilkår for å halde økonomien i balanse framover. Endringane gir effektar for rammetilskotet, men har sitt motstykke i at det er trong for færre tenester. Tilpassinga av den kommunale organisasjonen til denne utviklinga er starta, men det er trong for auka omstillingstakt for å møte den framtidige økonomiske ramma.

Folketal og demografi

Folketalet i landet aukar og særleg byane veks raskt. SSB legg til grunn middelsvekst for landet framover. Vaksdal har over tid hatt stabilt folketal, i planperioden har vi lagt til grunn litt vekst (lav vekst – alternativet SSB). Det vert færre eldre over 80 år og barn/unge dei komande 4 åra og kommunen må tilpasse tenestene etter endra behov. Etter 2025 stig talet på eldre som i resten av landet.

Endra behov og nye krav til tenestene

Regjeringa la fram oppgåvemeldinga vinteren 2015 (St.meld.14), i tillegg kjem nye oppgåver og krav i andre føringar t.d. primærhelsemeldinga St.meld. 26 (2014-2015). Gode og likeverdige tenester til innbyggerane er eit mål i reforma. Vaksdal kommune leverer gode tenester til innbyggerane i dag. Med nye oppgåver og spesialiserte tenester aukar kravet til kompetanse og kapasitet i kommunane. Mindre kommunar må truleg samarbeide med andre om fleire tenester enn i dag. I planperioden er det nødvendig å fokusere på kjerneoppgåvene og dempe forventningane til auka tilbod utover det.

Aktivitetar som bidrar til førebygging, tidlig innsats, eigenmestring og god folkehelse skal prioriterast. Dei mest omfattande endringane skjer innafor helse- og omsorgstenestene gjennom prosjektet Lev vel i Vaksdal - Meistring og deltaking heile livet! Her vil også ny bruk av velferdsteknologi spele ein vesentleg rolle. Kommunen må vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative løysingar.

Fortsatt høgt investeringsnivå

I planperioden vil investeringar som kan redusere driftsnivå i samsvar med reduserte inntekter bli prioritert. Med store prosjekt som Tettaneset og ny skule på Dale er likevel investeringsnivået i perioden svært høgt. Endringane i helse og omsorg vil også krevje investeringar i perioden. Samtidig som vedlikehaldsstrategien skal leggast til grunn for arbeidet med verdibevaring, må utgiftene tilpassast det økonomiske handlingsrommet. Finansiering av verdibevaring for heile bygningsmassen må skje over fleire periodar.

Raskare omstilling for å tilpasse oss rammevilkåra i planperioden

Behovet for raskare omstilling for å tilpasse oss lågare inntekter og reduserte rammer til tenesteyting vil prege perioden. Auka kapitalkostnader og pensjonskostnader skal dekkast inn samtidig som både krav frå myndigheiter og forventningar i samfunnet aukar. Mange kommunar er i same situasjon.

I Perspektivmeldingen frå regjeringa vert det stilt klare krav om prioritering og effektivisering i offentleg sektor herunder kommunane «*der man tidlegare har kunnet imøtekomme etterspørsel på fleire områder samtidig, vil man fremover i større grad måtte prioritere mellom ulike formål. Det kan også bli behov for å nedskalere innsatsen på enkeltområder sammenliknet med i dag*».

Rammetilskot og skatt

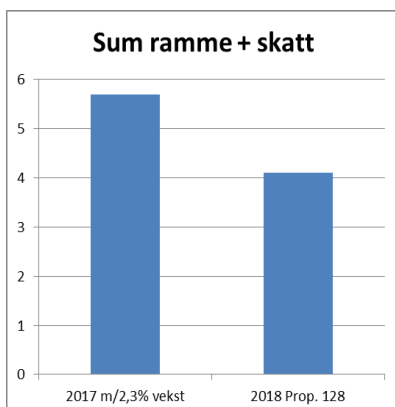
Rammetilskotet vert påverka av folketalutvikling, alderssamansetning og andre demografiske forhold samanlikna med landet samla. Kostnadsnøklar vert nytta i utgiftsutjamninga. Målet med utgiftsutjamninga er å sette kommunane i stand til å gje innbyggjarane likeverdige og gode tenester.

Kriteria i kostnadsnøkkelen kan i grove trekk delast opp i tre grupper; alderskriteria, sosiale kriteria og strukturelle kriteria. Alderskriteria og sosiale kriteria seier noko om alderssamansetning og leveårsdata i kommunane som påverkar etterspurnaden etter kommunale tenester. Strukturelle kriterier seier noko om variasjon i kostnadsforhold ved kommunen som kan forklare delar av kommunen sine utgifter, som kommunestørrelse og busettingsmønster.

Det er venta reduksjonar i åra som kjem som følge av demografiske endringar i kommunen, noko som krev tilpassing til endra behov og rammevilkår. Dersom vi legg SSB sin framskriving til grunn med middels nasjonal vekst frametter, og lav vekst for Vaksdal kommune, viser utrekningar at det i planperioden kan påreknast reduksjonar i rammeoverføringane. Inntektsbortfallet stiller krav til større og raskare endringar for å tilpasse oss nye rammevilkår og redusert behov for tenester.

Kriterium	Vekt	Landsgjennomsnitt = 1
Innbyggere 0-1 år	0,0053	1,0649
Innbyggere 2-5 år	0,142	0,8470
Innbyggere 6-15 år	0,2674	1,0010
Innbyggere 16-22 år	0,0224	0,9694
Innbyggere 23-66 år	0,1029	0,9317
Innbyggere 67-79 år	0,055	1,1543
Innbyggere 80-89 år	0,0754	1,6376
Innbyggere 90 år og over	0,0379	2,2325
Landbrukskriterium	0,0021	1,5915
Reiseavstand til nærmeste sonesenter	0,0102	3,7585
Reiseavstand til nærmeste nabokrets	0,0102	1,5280
Gradert basiskriterium	0,019	3,2420
Innvandrere 6-15 år	0,0072	0,8822
Dødelighet	0,0448	1,0641
Barn 0-15 år med enslig forsørgjer	0,0161	0,7521
Fattige	0,0101	0,7935
Uføre 18-49 år	0,0063	1,1003
Flyktningar utan integreringstilskudd	0,0082	0,2213
Opphopningsindeks	0,0093	0,4351
Psykisk utviklingshemmede 16 år og over	0,048	1,2674
Ikke-gifte 67 år og over	0,0448	1,4805
Barn 1 år utan kontantstøtte	0,0174	0,9284
Innbyggere med høgere utdanning	0,0191	0,6364
Aleneboende 30-66 år	0,0189	0,8734

Endring frå 2017 til 2018

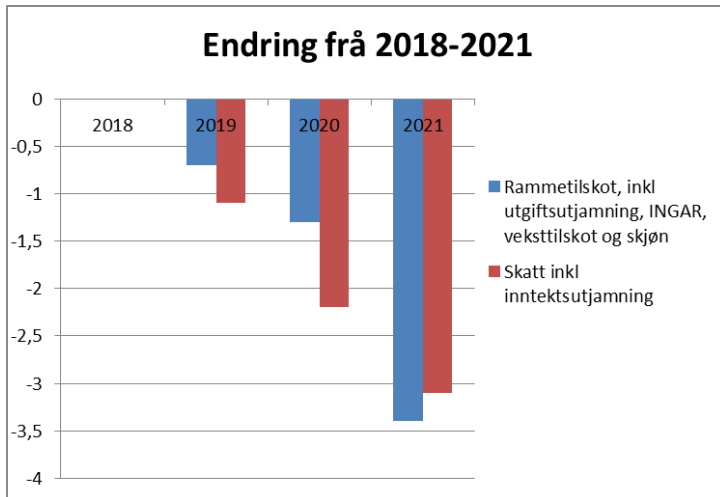

Det er lagt til grunn auke på 3,7 mrd på nasjonalt nivå i utrekning av forventa rammetilskot i 2018. Frå 2017 er det forventa auka utgiftsutjamning, men samstundes bortfall av kompensasjon gjennom inntektsgarantiordninga (INGAR). INGAR skal gje kommunar som opplever stor reduksjon i rammetilskot og skatt frå eit år til neste mogelegheit til å omstille drifta. INGAR skal sikre at ingen kommunar har ein berekna vekst i rammetilskotet frå eit år til det neste som er lågare enn kr 300,- pr innbyggjar under berekna vekst på landsbasis. Alle kommunar bidreg med «innskot» til denne ordninga, og dei som har inntektsreduksjon meir enn kr 300,- pr innbyggjar mottar økonomisk kompensasjon. I 2017

mottar Vaksdal kommune om lag 1,5 mill netto gjennom denne ordninga. Samla er det auke på 4,1 mill for Vaksdal kommune. Dette utgjer 1,7%, noko som er under den underliggjande løns- og prisauken. Det er såleis ein reell reduksjon frå 2017 til 2018 på 1,6 mill.

Endring frå 2018 til 2021

Pga lågare vekst i Vaksdal kommune er det venta at det reelt vert reduserte inntekter i økonomiplanperioden. I økonomiplanen er det tatt utg.pkt i 2018-tal, og med utgangspunkt i dagens nivå kan vi vente ein reell reduksjon på om lag 6,5 mill fram mot 2021. Grunnen til dette er at kommunen har synkende behov pga av endringar i tal innbyggjarar og endringar knytt til utgiftsutjamninga. Med eit uendra driftsnivå vil då kommunen verte for lite kompensert gjennom auke i rammetilskot og skatt.

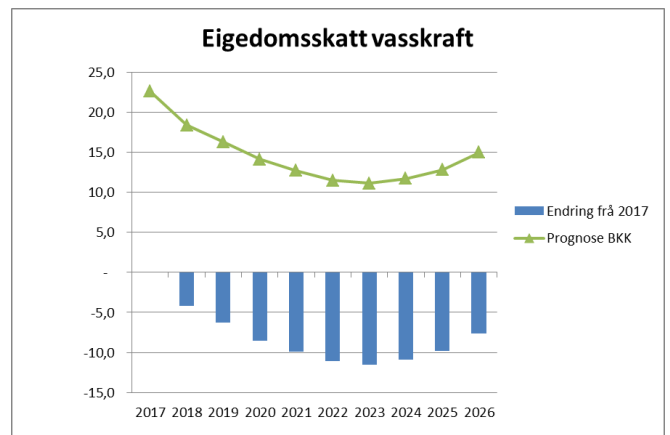

Det kan ventast noko auke i utgiftsutjamninga første åra, men reduksjon siste år i økonomiplanen. Auke i antal born i alderen 2-5 år er årsaken til dette, medan det er reduksjonar knytt til øvrige aldersgruppene. INGAR er vanskeleg å berekne, men KS sitt foreløpige anslag gir reduksjon her på om lag 1,8 mill i forhold til 2017.

Samla kan vi vente reduksjon på om lag 6,5 mill fram mot 2021.

Inntekter frå vasskraft

Eigedomsskatt er ein kommunal skatt som kommunen nyttar til finansiering av tenestetilbodet. Største delen av eigedomsskatten kjem frå kraftstasjonar, der skattegrunnlaget for komande år kjem frå sentralskattekontoret mot slutten av året. BKK varsla i nye prognoser hausten 2016 ei stor endring i framtidig eigedomsskatt til kommunen. I perioden fram mot 2021 er prognosar at denne vert denne redusert med 9,9 mill. Siste utvikling i kraftprisar og forventa utvikling tilsei at eigedomsskatt frå kraftstasjonar mest sannsynleg vil verte lågare enn det som er antatt tidlegare. Kommunen legg til grunn prognosen frå BKK i økonomiplanperioden. Det er særleg låge kraftprisar med redusert inntening saman med auka kostnader til rehabilitering og vedlikehald som påverkar grunnlaget for eigedomsskatt.

Det er særleg låge kraftprisar med redusert inntening saman med auka kostnader til rehabilitering og vedlikehald som påverkar grunnlaget for eigedomsskatt.

Det er foreslått auka grunnrente for å auke staten sine inntekter som kompensasjon for endringar i skattepolitikken. Med auka grunnrente vert eigedomsskatten i kommunen redusert, sjølv små endringar slår ut på skattedelen frå kraftverk. Kapitaliseringsrenta på eigedomsskatt er ikkje endra og har lagt fast på 4,5 % sidan 2011. Det gir eit lågare skattegrunnlag for kraftverka. Kommunen er av den oppfatning at kapitaliseringsrenta bør følgje utviklinga over tid i rentemarknaden.

For verk og bruk (vasskraftproduksjon) er det maksimal sats på 7 promille. For hus og fritidsbustader er det i dag 5,5 promille. Kommunen skal omtaksere i 2019 med verknad frå 2020. I økonomiplanen legg vi ikkje opp til endringar i eigedomsskattegrunnlaget som følgje av dette.

Kommunen har konsesjonskraft som vert omsett i marknaden. Dette salet har gitt Vaksdal kommune store inntekter som har vorte nytta i drifta. Netto gevinst har variert mykje, og fram mot 2017 vart denne reduserte mykje. For budsjett 2017 vart det inngått kontrakt av sal som gav betydeleg større gevinst enn forventa. Signala er likevel at vi må forvente lave inntekter i åra som kjem, og det er gjort følgjande vedtak i KSAK 100/2016 «Ved gevinst ved sal av konsesjonskraft vert 2/3 av gevinsten overført frå drift til investering og 1/3 av gevinsten vert sett av til disposisjonsfond»

Konsesjonsavgift

Ved konsesjonar gitt etter industrikonsesjonslova (ikl) eller vassdragsreguleringslova (Vregl) av 1917, pliktar kraftverkseigarane å betale ein årleg avgift til staten og til dei berørte kommunane. Kraftverk bygd etter reglane i vassressurslova frå 2000 kan også bli pålagt å betale konsesjonsavgift, viss mildare årsproduksjon er over 40 GWh (vrl § 19). Føremålet med konsesjonsavgifta er både å gje kommunane ein del av verdiane som blir skapt ved utbygginga og/eller reguleringa, og dels meint som ein kompensasjon for skader og ulemper av allmenn karakter som ikkje blir erstatta på anna måte. Det er NVE som bereknar avgifta som kraftverkseigarane må betale til kommunane. Midlande vert brukt til lokal næringsutvikling (VNS) og ulike stimuleringsstilskot. Budsjettert beløp er 3,1 mill pr år i 2018-2021.

Naturressursskatt er ein særskatt for kraftproduksjonsanlegg, og utgjer 1,3 øre/KWh, kor 1,1 øre går til primærkommunen og 0,2 øre til fylkeskommunen. Naturressursskatten sjåast i saman med inntektsskatt frå forskotspliktige, og vert ein del av det statlege inntektssystemet. Dette inngår i sentral skatteordning og vert ikkje påverka av lokal eigedomsskatt.

Renteinntekter og utbytte frå andre selskap

Vaksdal kommune mottar utbytte frå BKK etter eigardelen på 0,37%. Dette har vorte redusert dei seinare åra, og BKK har tidlegare varsla at nivå for utbytte vil vere om lag 1,5 mill for Vaksdal kommune. Utbytte som er motteke i 2017 er i underkant av 1,9 mill. I tillegg er det utbytte frå BiR, Gjensidige og Modalen/Eksingedalen Billag som samla er på om lag 0,5 mill i året. I planperioden vert det lagt opp til eit samla budsjett på 2 mill. Renteinntekter er budsjettert med 0,7 mill.

Avkastning på verdipapir – Aksjar og obligasjonar

Pr 31.12.2016 er kommunen sin portefølje på 90,8 mill

AKTIVAKLASSE	MARKEDSVERDI NOK	I PROSENT
Bankinnskudd	2 224 533	2 %
Sertifikat/obligasjonar	74 303 985	82 %
Aksjer	14 278 570	16 %
Totalt	90 807 088	100 %

Dei seinare åra har det vore svingingar i avkastning på verdipapir, og i planperioden vert det ikkje budsjettert med avkastning på aksjar. Ei eventuell avkastning i rekneskapsåra vert foreslått

overført til fond. Det har tidlegare vore budsjettert med avkastning på obligasjonar, men frå 2017 er det ikkje budsjettert med avkastning. Det vert ikkje budsjettert med avkastning i planperioden.

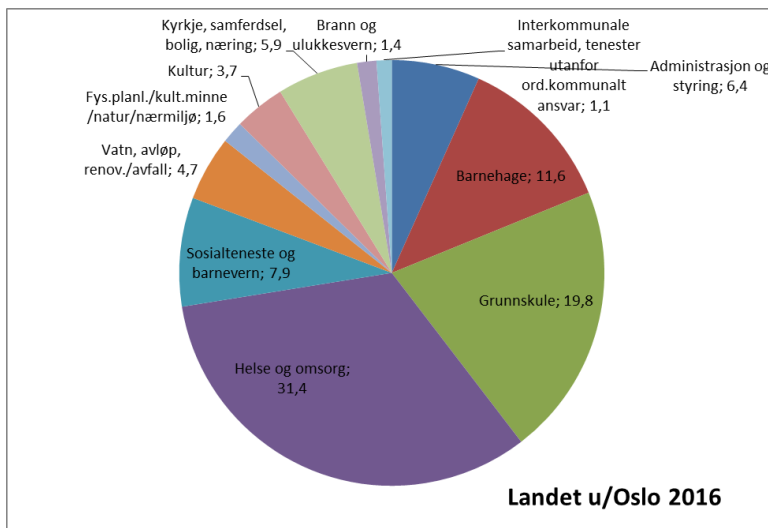
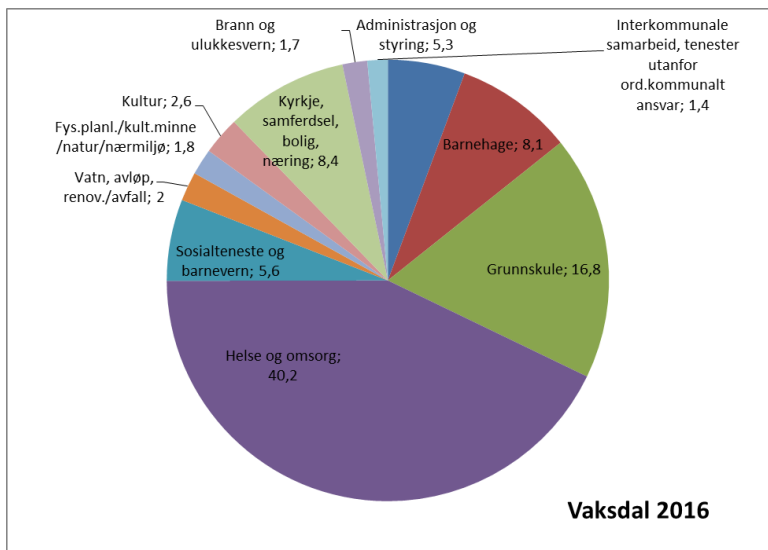

Utgifter

Utgiftsnivået i kommunen har over tid vore høgt sett i forhold til tenestene, og inntekter frå konsesjonskraft, eigedomsskatt og avkastning på aksjar har tidlegare vore brukt til drift.

Kommunal drift går i hovudsak til å produsere velferdstenester som helse og omsorg, grunnskule og barnehagetilbod. Drifta er arbeidsintensiv, og løn og sosiale utgifter utgjør dei største utgiftspostane i kommunale budsjett.

Av samla brutto driftsutgifter bruker Vaksdal kommune relativt mykje på helse og omsorg. Noko av denne forskjellen kan forklarast med fleire eldre, men kommunen har også eit høgt utgiftsnivå når ein justerer for talet på eldre.

Økonomiske rammer

Dei økonomiske rammene er ei vidareføring av gjeldande økonomiplan, korrigert for kjente endringar. Inntektene vi falle monaleg i perioden, og rammene til einingane må endrast tilsvarende.

Sentrale postar	Budsjett 2017	Øk-plan 2018	Øk-plan 2019	Øk-plan 2020	Øk-plan 2021
Skatt på inntekt og formue	100 000	101 900	101 900	101 900	101 900
Ordinært rammetilskudd	147 027	149 460	147 700	145 900	143 000
Skatt på eiendom	34 000	29 800	27 700	25 500	24 100
Andre direkte eller indirekte skatter	3 100	3 100	3 100	3 100	3 100
Andre generelle statstilskudd	-	-	-	-	-
Konsesjonskraft	7 902	-	-	-	-
Sum frie disponible inntekter	292 029	284 260	280 400	276 400	272 100
Renteinntekter og utbytte	2 720	2 720	2 720	2 720	2 720
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-	-
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	8 202	9 700	15 000	16 800	20 200
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	14 700	17 600	20 000	22 400	22 400
Netto finansinnt./utg.	-20 182	-24 580	-32 280	-36 480	-39 880
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	-	-	-	-	-
Til ubundne avsetninger	2 200	2 200	2 200	2 200	2 200
Til bundne avsetninger	3 100	3 100	3 100	3 100	3 100
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	-	-	-	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-	-	-	-	-
Bruk av bundne avsetninger	1 675	1 675	1 675	1 675	1 675
Netto avsetninger	-3 625	-3 625	-3 625	-3 625	-3 625
Overført til investeringsbudsjettet	7 300	2 000	2 000	2 000	2 000
Til fordeling drift	260 922	254 055	242 495	234 295	226 595
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	260 922	254 055	242 495	234 295	226 595
Mer/mindreforbruk	-	-	-	-	-

Det er ikkje budsjettert med overskot frå sal av konsesjonskraft.

Ved auke i eigedomsskatt for hus og fritidsbustader i 2017 var det føresett at 2 mill av denne auken skal overførast frå drift til investering. Dette er vidareført i planen.

Fordelt til tenesteområda

Det er venta at pensjonskostnadene vil auke ut over det som blir kompensert gjennom prisjustering av inntektene i Statsbudsjettet. Auken i pensjonsutgiftene har samanheng med lønsutviklinga, låg rente og auka levealder. Redusert amortiseringstid for premieavvik bidrar til å auke samla pensjonskostnar.

I økonomiplanperioden vert det føreslått å hente inn 2 mill årleg frå Premiefondet for å dekke auka pensjonskostnader og unngå ytterlegare nedtrekk. Avsetningane hjå pensjonsleverandøren dei siste åra gjer det forsvarleg å bruke frå fondet til slik dekning.

Rammer	Budsjett 2017	Øk-plan 2018	Øk-plan 2019	Øk-plan 2020	Øk-plan 2021
Fellesområde Økonomi	28 215	27 484	26 779	26 028	25 277
Tenesteområde Helse og omsorg	122 264	118 070	111 084	107 086	103 090
Tenesteområde oppvekst	71 362	69 751	66 452	63 458	61 458
Tenesteområde Samfunnsutvikling	39 081	38 750	38 180	37 723	36 770
Sum	260 922	254 055	242 495	234 295	226 595

4.1..Investeringar

KAPITALBUDSJETT	ØPL. 2018	ØPL. 2019	ØPL. 2020	ØPL. 2021	SUM 2018-2021
FELLES ØKONOMI - SENTRALT BUDSJETTERT					
Ikt- og datasikkerhetsløsning	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	4 800 000
Kyrkja - investering	1 200 000	1 700 000	1 700 000	200 000	4 800 000
HELSE OG OMSORG					
Prosjekt Demenssenter/helsehus	8 000 000	8 000 000	8 000 000	4 000 000	28 000 000
Prosjekt: Innovasjon i omsorg	300 000	300 000	300 000	300 000	1 200 000
OPPVEKST					
Investeringar bygg for oppvekst	57 000 000	85 500 000	70 500 000	2 000 000	215 000 000
Opprusting uteområde skular/barnehagar	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
SAMFUNNSUTVIKLING					
Investeringar kommunale bygg	23 500 000	5 000 000	5 000 000	20 000 000	53 500 000
Stanghelle vest - Tettaneset bustadområde	0	0	0	9 500 000	9 500 000
Møteplassar / grøntanlegg / nærmiljø/trafikksikring	500 000	500 000	500 000	500 000	2 000 000
Samferdsel og rastiltak	1 550 000	350 000	1 150 000	350 000	3 400 000
Plan og geodata	2 200 000	1 200 000	700 000	200 000	4 300 000
Brannvern	4 000 000	0	0	0	4 000 000
Vassforsyning, sjølvkost	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	6 000 000
Avlaup, sjølvkost	1 500 000	7 500 000	9 500 000	1 500 000	20 000 000
SUM INVESTERINGAR	102 650 000	112 950 000	100 250 000	41 450 000	357 300 000

	ØPL. 2018	ØPL. 2019	ØPL. 2020	ØPL. 2021	SUM 2018-2021
Bruk av formidlingslån	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	8 000 000
Bruk av lån m/rentekomp. Skule/kyrkje	-	-	-	-	-
Bruk av ordinære lån	72 120 000	80 360 000	70 200 000	23 160 000	256 700 000
Samla låneopptak	74 120 000	82 360 000	72 200 000	25 160 000	264 700 000
Sal av fast eigedom	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	12 000 000
Frå fond	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	22 400 000
Frå drift	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	13 300 000
Frå MVA	20 530 000	22 590 000	20 050 000	8 290 000	76 100 000
Lån IB	319 219 040	374 439 040	435 099 040	483 399 040	
Lån IB + nytt låneopptak	393 339 040	456 799 040	507 299 040	508 559 040	
Avdrag	17 500 000	20 300 000	22 500 000	22 600 000	74 700 000
Avdrag formidlingslån	1 400 000	1 400 000	1 400 000	1 400 000	5 600 000
Sum avdrag	18 900 000	21 700 000	23 900 000	24 000 000	80 300 000
Lånegjeld etter avdrag	374 439 040	435 099 040	483 399 040	484 559 040	
Renteutgifter gamle og nye lån	9 600 000	15 200 000	16 900 000	20 300 000	49 600 000

Det er føresett at sal av fast eigedom, bruk av fond, overføring frå drift og MVA-kompensasjon reduserer behov for låneopptak.

Tiltak i investeringsplanen

Investeringar i gjeldande plan er vidareført i større rammer i økonomiplanen, i årsbudsjetta er det meir detaljert sett opp. Av større tiltak i perioden kan nemnast investeringar innan skule og helse og omsorg.

Felles økonom – sentralt budsjett

Investeringsmidlar til digitalisering (IKT- og datatryggleik) er vidareført. Det er lagt inn midlar til utbetring av murar samt planlegging av utviding av gravplassen på Dale som vil vere full i løpet av 5-10 år. I tillegg er det satt av 200 000 årleg til vedlikehald av kyrkjer og gravplasser.

Helse og omsorg

Det er lagt inn midlar til prosjekt i samband med omleggingane i tenestene. Det kan verta nødvendig med ytterlegare investeringar i perioden til omlegging av drifta, nærare kostnadsberekningar vil ligge føre etter tilstandsvurdering og forprosjekt. Det er aktuelt å nytte Husbanken sine låne- og tilskotsordningar til dette prosjektet.

Oppvekst

I planperioden er det lagt inn midlar til ny Dale barne- og ungdomsskule med kultursal og folkebibliotek. I tillegg er det lagt inn midlar til tilbygg for Vaksdal skule samt ny barnehage på Dale i slutten av planperioden.

Samfunnsutvikling.

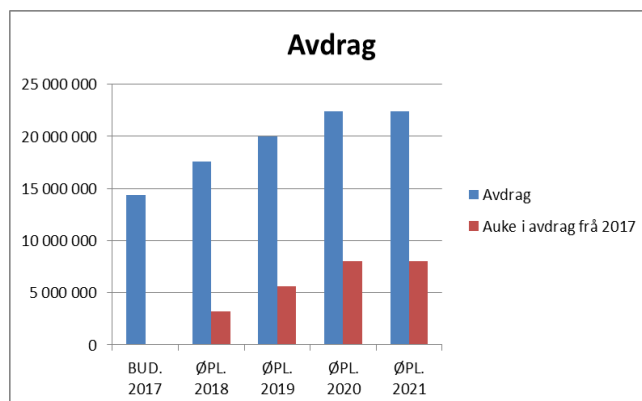
Det er lagt inn midlar til kommunale bygg, ombygging av deler av 1. etasje (helsestasjon) samt rehabilitering og brannsikring av 3 etasje (politisk del). og brannsikring av politisk del 3 etasje i heradshuset. Det er lagt inn nettomidlar til utbygging av kommunale utleigebustader på Jamne i to byggetrinn med støtte frå husbanken. Rådmannen vil kome attende med eiga sak om dette i 2. halvår 2017. Vidare er det sett av midlar til oppgradering av kommunale utleigebustader og brannsikring av omsorgsbustader på Dale i 2018. I slutten av planperioden er det lagt inn planleggingsmidlar til brannstasjon, dette vert å kome tilbake til seinare.

Til utbygging på Tettaneset er infrastruktur byggjetrinn 2 lagt inn i 2021. Det er lagt inn midlar til områdeplanar for Vaksdal og Stanghelle samt arbeid i samband med planprosessar m.a. knytt til K5. Ulike tiltak knytt til samferdsle og ras er lagt inn og investering i ny brannbil på Vaksdal i 2018. Innan sjølvkost er kostnadane ved avløpsanering lagt inn.

4.1..Lån, renter og avdrag

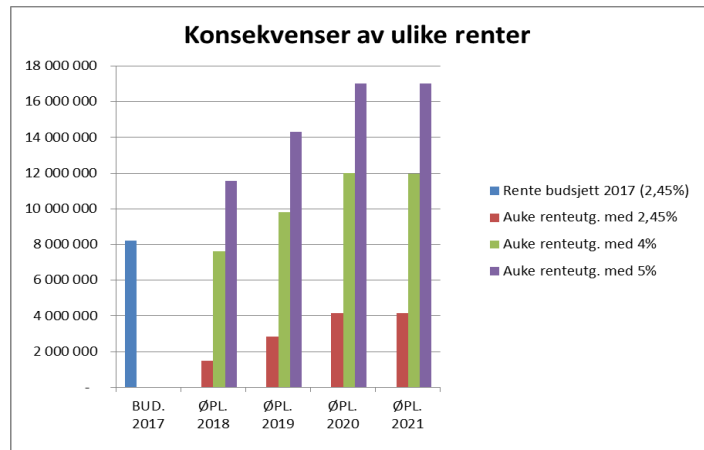
I Økonomiplanperioden er det lagt opp til store investeringar, spesielt knytt til ny skule på Dale og rehabilitering av skule på Vaksdal.

Pr 31.12.2017 vil Vaksdal kommune ha om lag 319 mill i lånegjeld. Investeringsrekneskapa er budsjettert med tal inkl MVA. Momskompensasjon for investeringar vert ført direkte i investeringsrekneskapa, og påverkar ikkje drifta. Overført frå drift utgjør 2 mill og bruk av fond er 5 mill. Dette reduserer låneopptak tilsvarande.

Med store investeringar veks både renter og avdrag. Avdraga er budsjettetert med ei snitt nedbetalingstid på 22,5 år. Dette inneber ai auke i avdrag på 7,7 mill frå 2017-nivå.

I økonomiplanperioden vert det budsjettetert med ei budsjettrente på 2,45% i 2018, og deretter aukande til 4% i 2021. Det er store investeringar tidleg i økonomiplanperioden, og ein treng lengre tid til dei store omstillingane som dette medfører. Med dagens lave rentenivå er dette realistisk, men inneber noko auka risiko.

Dette gir ein vekst på 12 mill over økonomiplanperioden. Det er i dag lave renter, men også med dagens lave

rentenivå vil det framleis vere ei betydeleg auke i renter. I eit lengre perspektiv er det viktig å leggje til grunn ei høgare rente, slik at ei framtidig drift vil kunne bere større rente- og avdragsutgifter.

Lånegjelda vil vekse til om lag 485 mill ved utgangen av 2021, noko som er betydeleg over landssnittet.

4.1..Fond

Fondstype	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Disposisjonsfond	46 678 646	56 539 011	67 533 681	67 423 402	70 648 429
Bundne driftsfond- k.to 2.51	24 539 031	28 350 136	37 198 718	37 079 499	40 262 063
Ubundne investeringsfond – k.to 2,53	70 353 178	42 143 911	39 786 674	39 561 643	41 932 470
Bundne investeringsfond – k.to 2.55	6 275 883	8 488 193	4 007 774	4 629 879	5 786 471
Totalt fond pr. 31/12	147 846 738	135 521 251	148 526 846	148 694 423	158 629 433

4.1..Nøkkeltal og analyse

Oppsummering / vurdering av nøkkeltal

Helse og omsorg:

Vaksdal kommune har tradisjonelt hatt mange institusjonsplassar. Det har dei seinare åra vore reduksjon både i kapasitet og i oppholdsdagar, dette følgjer trenden nasjonalt. Vaksdal kommune har ikkje tilbud med omsorgsbustader med heildøgns bemanning, ei heller andre typar plassar på lågare trinn. For å kunne møte tenestebehovet i framtida må kommunen byggje ut denne type tenester. Å framføre dagens tenester er ikkje berekraftig verken på relativ kort tid eller på lenger sikt når talet eldre aukar. Omleggingane må freista å redusere meirkostnadane med dagens struktur og leggje til rette for mindre kostnadskrevjande drift frametter.

Vaksdal kommune yter tenester til mange eldre over 80 år. Her viser analysen at kommunen går motsatt veg enn øvrige kommuner. Tala viser også at kommunen har relativt færre tenestemottakarar som har omfattande bistandsbehov. Dimensjonering av omsorgstrappa og bruk av velferdsteknologi gjer at kommunen kan redusere ressursbruken i heimetenesta, samstundes som tenestetilbodet er tilpassa brukerbehova.

Oppvekst:

Det har vore sterk vekst i utgiftene til drift av barnehagar. Utgiftene er no på eit høgare nivå enn kommunegruppe 2, Hordaland og landet. Reduksjon av kostnadsnivået er mogeleg.

Utgifter til skule har vorte redusert dei siste åra. Mogelegheitene for ytterlegare reduksjon er tilstade, men dagens struktur gjer at innsparingspotensialet er redusert.

Vaksdal kommune har relativt stort bruk av SFO. Utgiftene til SFO er ikkje høge samanlikna med kommunegruppe 2 og 3. SFO bruker relativt lite av kommunens ressursar, men det er uansett eit potensiale for effektivisering her.

Eigedom:

Vaksdal kommune har mykje areal samanlikna med andre kommunar. Dette gjer at behov for forvaltning, drift og vedlikehald (FDV) er stort. Kommunen har nytta for lite til vedlikehald over tid, og har difor eit stort vedlikehaldseterslep. Arealeffektivisering er nødvendig for å kunne redusere driftskostnader samstundes som vi har verdibevarande vedlikehald.

Fordeling kostnader samanlikna med landet

Vaksdal kommune nyttar 76% av brutto driftsutgifter til:

Administrasjon (5,3%), Barnehage (8,1%), Grunnskule (16,8%) , Helse og omsorg (40,2%) og Sosialteneste og barnevern (5,6%).

Tilsvarende tal for landet er 77,1%, der fordelinga er: Administrasjon (6,4%), Barnehage (11,6%), Grunnskule (19,8%), Helse og omsorg (31,4%) og Sosialteneste og barnevern (7,9%).

Samanlikning med landet er vanskeleg, då demografiske, geografiske og andre tilhøve gjer at dei fleste kommunar skal ha ei anna fordeling enn landssnittet. Vaksdal kommune har ein kostnadsindeks på 1,16, noko som forklarar at det innafor enkelte område er naturleg at kommunen brukar meir eller mindre enn landssnittet.

For å samanlikne mot andre er det då viktig å sjå på analyser som tek omsyn til innbyggjartal i målgruppa for dei ulike tenestene og tal tenestemottakarar.

Utvikling i sentrale tenester

Kommunen har svært mange oppgåver som vert klassifisert i ulike KOSTRA-koder. Ei oversikt er gitt under. Det er her slått saman nokre av tenestene. Dei sentrale inntektene og utgifter som rente og avdrag er halde utanom. I oversikten er teneste 275 (Introduksjonsordninga halde utanom, då denne har tilsvarende store inntekter. Sjølvkostområdet VAR er også halde utanom.

Vaksdal kommune - Handlingsprogram og økonomiplan 2018 -2021

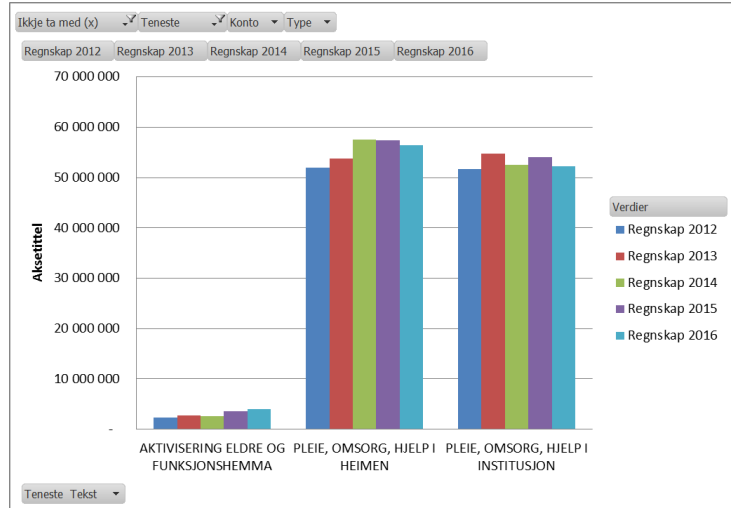
Teneste	Teneste Tekst	Summer av Regnskap 2016
254	PLEIE, OMSORG, HJELP I HEIMEN	21,22 %
253	PLEIE, OMSORG, HJELP I INSTITUSJON	19,67 %
202	GRUNNSKULE (OPPLÆRING AV BORN I GRUNNSK.	17,42 %
201/211	FØRSKULE INKL STYRKA TILBOD	8,52 %
120	ADMINISTRASJON (ADM. STYRING OG LEIING)	4,23 %
241	DIAGNOSE, BEHANDLING, REHABILITERING	4,06 %
222	SKULELOKALAR	2,83 %
330/332/333/334	SAMFERDSEL, KOMMUNALE VEGAR OG TRAFIKKSIKKERHEIT	2,38 %
244/251/252	BARNEVERN	2,36 %
242/243/281	SOSIALHJELP, ØKONOMISK SOSIALHJELP OG RUS	2,24 %
261	INSTITUSJONSLOKALER	2,11 %
339	BEREDSKAP MOT BRANNAR OG ANDRE ULYKKER	1,62 %
390	KYRKJEGG ADMINISTRASJON	1,57 %
234	AKTIVISERING ELDRE OG FUNKSJONSHEMMA	1,48 %
383	MUSIKK- OG KULTURSKULE	1,27 %
100/110	POLITISK STYRING, KONTROLL OG REVISJON	1,26 %
180	DIVERSE FELLESGIFTER	1,01 %
121	FORVALTNINGSUTGIFTER I EIGEDOMSFORVALTNINGA	0,81 %
365/370/375/377/385	KULTURMINNEVERN, BIBLIOTEK, MUSE OG ANDRE KULTURAKTIVITETAR	0,71 %
221	FØRSKULELOKALAR OG SKYSS	0,68 %
338	FØREBYGGJING AV BRANNAR OG ANDRE ULYKKER	0,53 %
130	ADMINISTRASJONSLOKALAR	0,53 %
303	KART OG OPPMÅLING	0,52 %
223	SKYSS AV SKULEBORN	0,51 %
315	BOLIGBYGGING OG FYSISKE BOLIGMILJØTILTAK	0,49 %
232	FØREBYGGING, HELSESTASJONS- OG SKULEHELSETENESTE	0,48 %
256	AKUTTHJELP HELSE- OG OMSORGTJENESTEN	0,45 %
215	SKULEFRITIDSTILBOD	0,44 %
301	PLANSAKSHANDSAMING	0,37 %
381	KOMMUNALE IDRETTSBYGG OG -ANLEGG	0,35 %
329	LANDBRUKSFORVALTNING OG LANDBRUKSBASERT NÆRINGSUTVIKLING	0,28 %
335	REKREASJON I TETTSTAD	0,26 %
233	ANNA FØREBYGGJANDE HELSEARBEID	0,23 %
360	NATURFORVALTNING OG FRILUFTSLIV	0,16 %
386	DRIFT OG VEDLIKEH. KOM. KULTURBYGG	0,15 %
283	BISTAND TIL ETABLERING OG OPPRETTHOLDELS	0,13 %
231	AKTIVITETSTILBOD BORN OG UNGE	0,11 %
392	ANDRE RELIGIØSE FØREMÅL	0,06 %
380	IDRETT	0,05 %
172	PENSJON	0,04 %
302	BYGGESAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	0,03 %
273	KOMMUNALE SYsselSETTINGSTILTAK	0,01 %
213	VAKSENOPPLÆRING	0,00 %
255	MEDFINANSIERING SOMATISKE TJENESTER	0,00 %
290	INTERKOMMUNALT SAMARBEIDE	0,00 %
276	KVALIFISERINGSORDNINGEN - SOSIALE TENESTER	0,00 %
285	TENESTER UTENFOR ORDINØRT KOMMUNALT ANSVARSOMRÅDE	0,00 %
320	KOMMUNAL NÆRINGSVERKSEMD	-0,07 %
190	INTERNE SERVICE-EININGAR	-0,19 %
393	KYRKJEGARDAR, GRAVPLASSAR M.V.	-0,27 %
325	TILRETTELEGGJING OG BISTAND FOR NÆRINGS	-0,87 %
321	KONSESJONSKRAFT, KRAFTRETTIGHETER OG ANNEN KRAFT FOR VIDERESALG	-0,97 %
265	KOMMUNALT DISPONERTE BUSTADER	-1,23 %
Totalsum		100,00 %

Oversikten viser at dei store tenestene Heimetenesta, Sjukeheimstenesta, Skule og Barnehage samla bruker nær 67% av budsjettet. Dersom vi ser på lønsutgifter og utgifter til kjøpte tenester som erstattar lønsutgifter, står dei same tenestene for nær 74% av dei samla lønskostnadene.

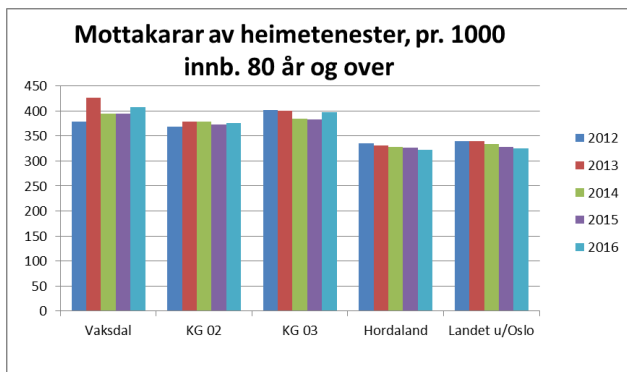
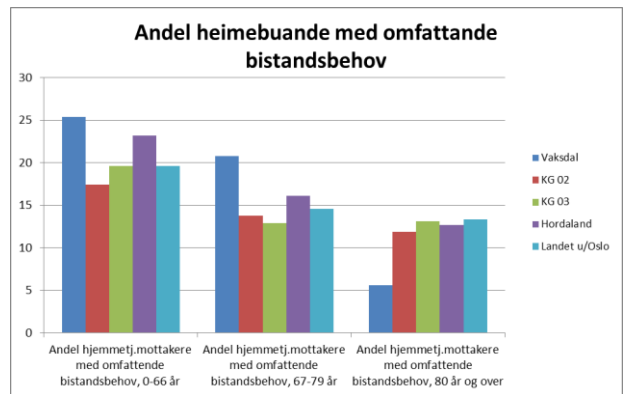
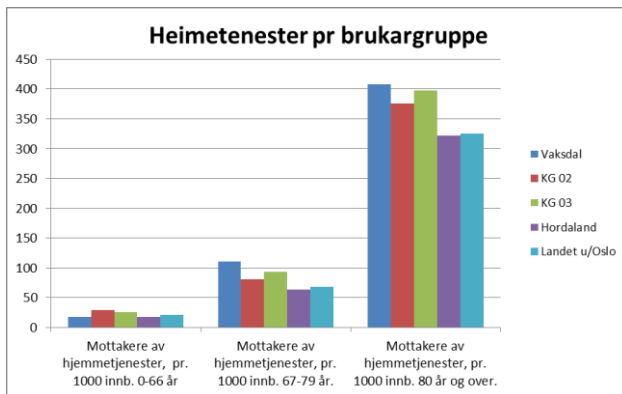
Pleie- og omsorgstenester

Pleie- og omsorgstenester består av institusjonsdrift, heimebaserte tenester og aktiviserings- og servicetenester.

Institusjonsdrifta har tidlegare vore den største delen av den kommunale verksemda, men frå 2014 har heimebaserte tenester hatt den største ressursbruken. Samla har det her vore redusert ressursbruk dei siste åra.

Vaksdal kommune har mange eldre, noko som både viser i inntektssystemet og på utgiftsnivået til kommunen. Kommunen har fleire mottakarar av heimetenester i alderen over 67 år. I aldersgruppa 0-79 år har tenestemottakarane eit høgare bistandsbehov. Når det gjeld den store brukargruppa over 80 år har tenestemottakarane eit lågare bistandsbehov.

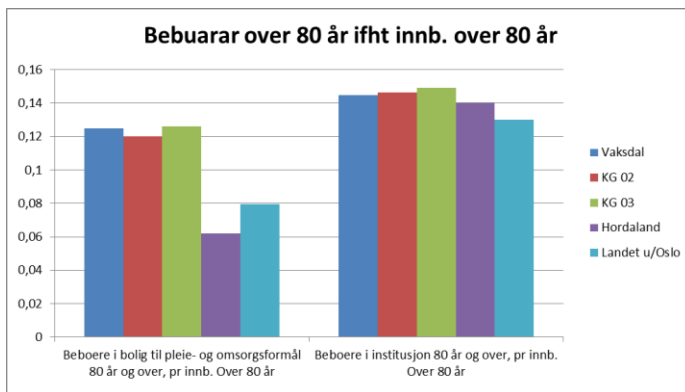
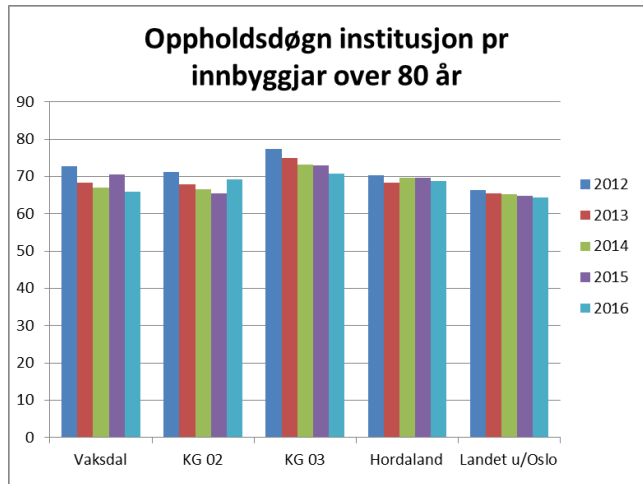
For Vaksdal kommune og kommunar i kommunegruppe 2 og 3 har det vorte færre eldre over 80 år. Nasjonalt og i Hordaland er det noko auke. I denne gruppa har Vaksdal kommune relativt færre tenestemottakarar med omfattende bistandsbehov, og dette viser også noko nedadgåande trend. I kommunegruppe 2 og 3, Hordaland og nasjonalt er det motsett trend.

For mottakarane over 80 ser vi at den nasjonale trenden er at det vert færre mottakarar i forhold til befolkninga, men at denne gruppa har relativt høgare bistandsbehov.

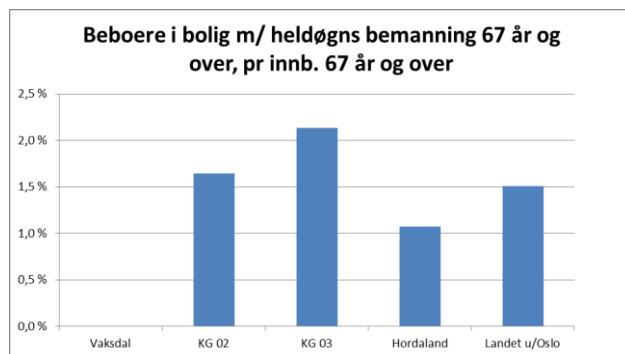
Vaksdal kommune har tradisjonelt hatt mange institusjonsplassar. Det har dei seinare åra vore reduksjon både i kapasitet og i opphaldsdagar. I Vaksdal kommune er om lag 80% av bebuarane på institusjon over 80 år, dette er noko høgare enn snittet i Kommunegruppe 2 og 3, Hordaland og landet.

Opphaldsdøgn på institusjon pr innbyggjar over 80 år har vorte redusert, men ligg pr 31.12.2016 på eit nivå like over landet.

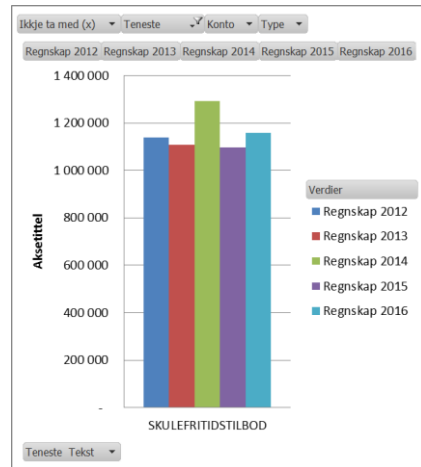
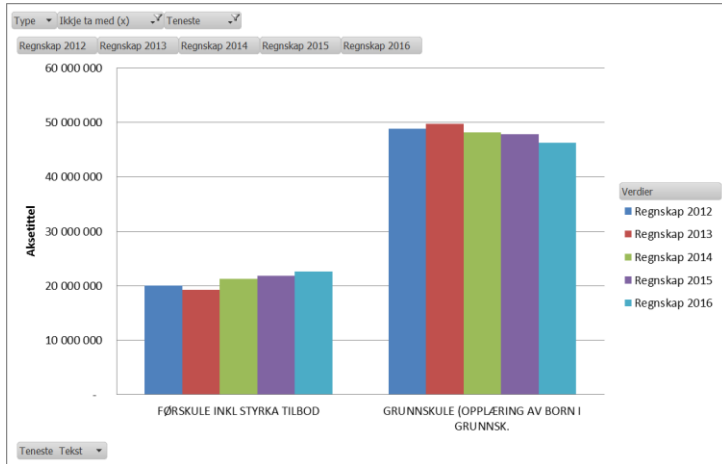
Vaksdal kommune har om lag same tal bebuarar i bustader til pleie- og omsorgsføremål og institusjon som Kommunegruppe 2 og 3, mens skilnaden i fht Hordaland og landet er større.

Vaksdal kommune har ikkje tilbod i omsorgsbustader med heildøgn bemanning. Samanliknar ein seg med kva snittet i kommunegruppe 2 og 3, Hordaland og landet har, tilseier dette eit nivå ifht innbyggjartala 67+ på mellom 8 og 16 plassar.

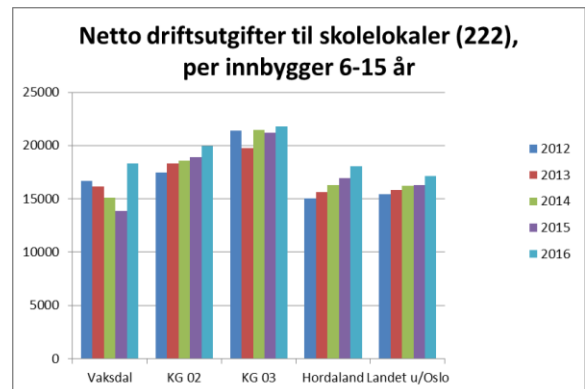
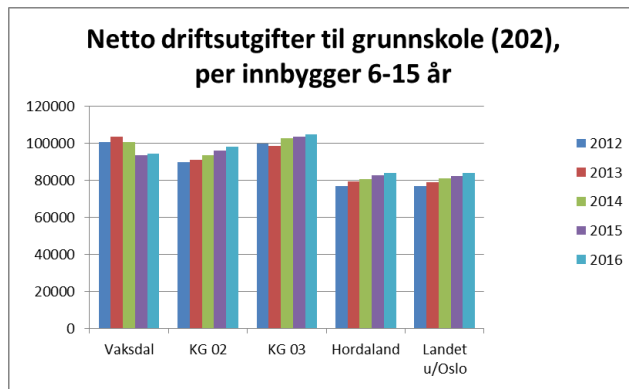

Skule og barnehage

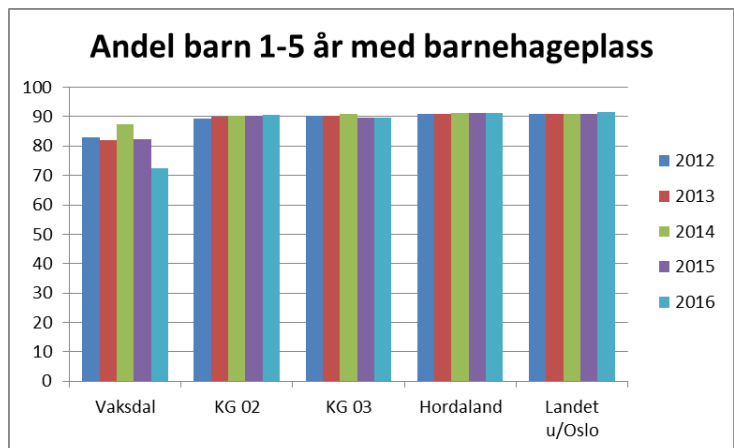
Innafor tenesteområde Oppvekst har Skule hatt reduksjon i ressursbruken, medan Barnehage har hatt vekst. Utgifter til SFO har halde seg på om lag same nivå.

Vaksdal kommune har dei seinare åra hatt reduserte utgifter til drift av grunnskule, og har i 2016 lågare utgifter enn både Kommunegruppe 2 og 3. Framleis er nivået ein del over Hordalands- og landssnittet. Også driftskostnadene til skulebygga har vorte redusert, men hadde relativt store utgifter i 2016.

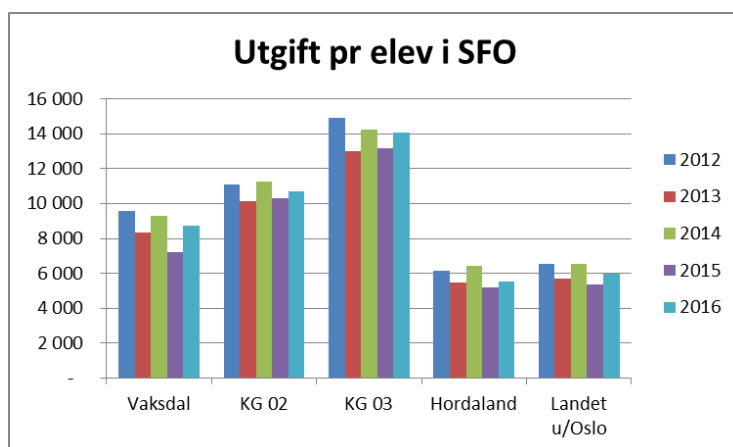
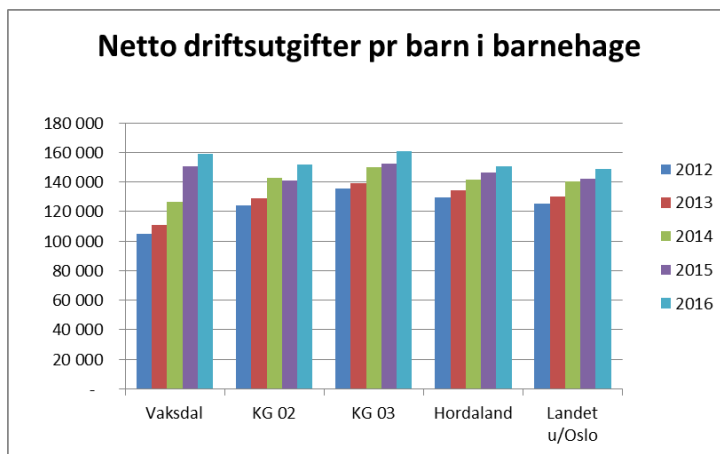

Vaksdal kommune har lavare dekningsgrad i barnehage samanlikna med andre. Dette betyr at det er betydelege forskjellar avhengig om vi ser på utgifter i forhold til innbyggjarar og utgifter i forhold til barn i barnehage.

Det har vore noko reduksjon i talet på born i alderen 0-5 år, samstundes som utgiftene til drift av barnehage har auka. Utgiftnivået pr barn i barnehage har auka monaleg frå nivået i 2012.

År	Antall 0-5 åringer
2012	290
2013	280
2014	268
2015	264
2016	279

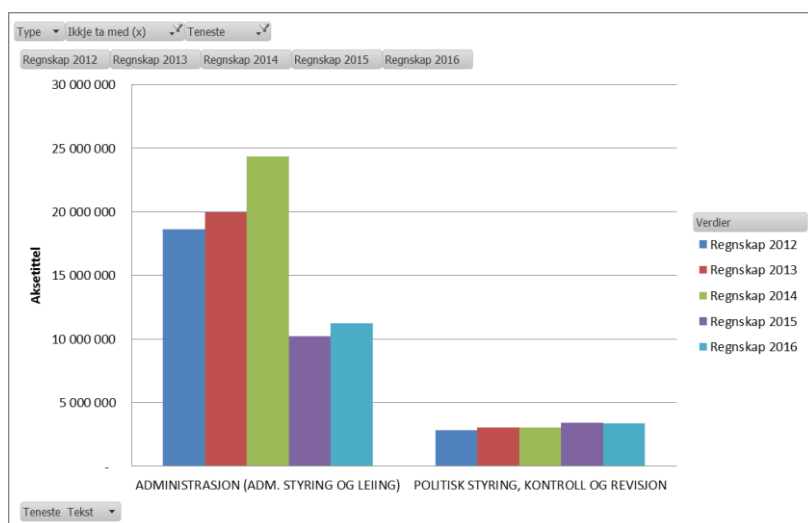

I Vaksdal kommune er det relativt stor bruk av SFO.

Utgiftene til SFO er lavare enn Kommunegruppe 2 og 3, men høgare enn Hordaland og landsnittet.

Administrasjon

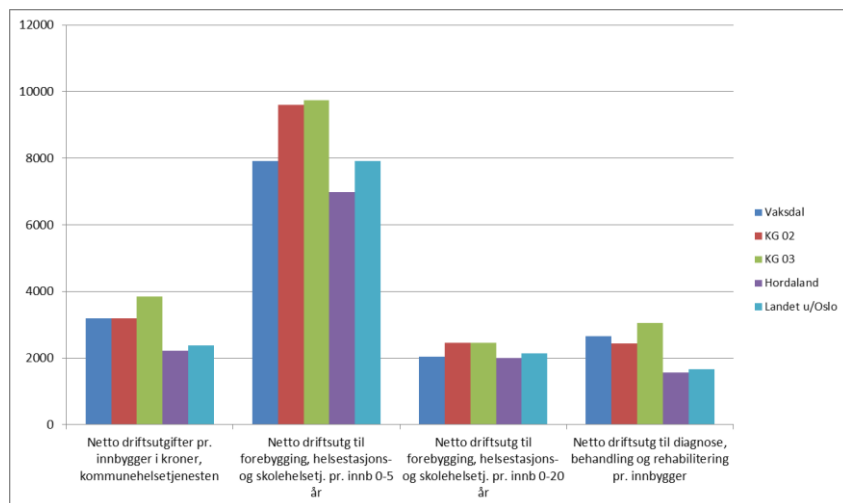
Vaksdal har, som liten kommune, praksis for å føre alle felleskostnader ufordelt på rådmann/felles. Frå 2015 er kostnadane i større grad ført på rett Kostra teneste.

Kommunehelse

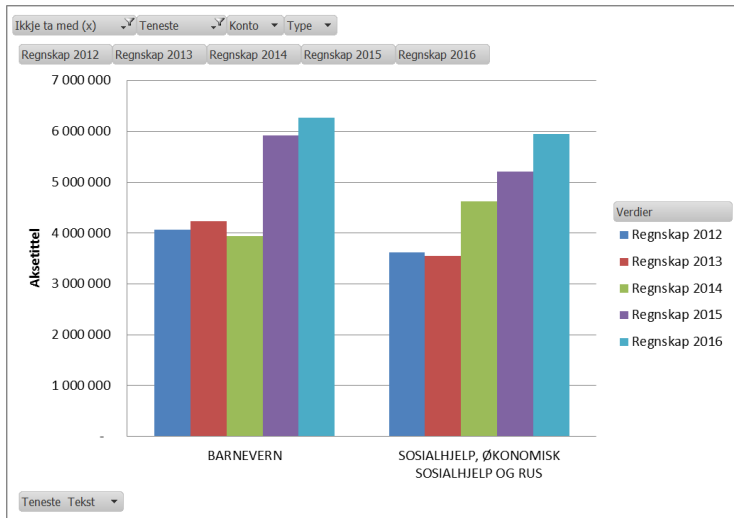
Kommunehelse er tenestene «Førebyggjning, Helsestasjons- og skulehelseteneste» (232), «Anna førebyggjande helsearbeid» (233) og «Diagnose, behandling, rehabilitering» (241). Førebyggjning, Helsestasjons- og skulehelseteneste inkluderer også jordmorteneste og svangerskapskontroll. Anna førebyggjande helsearbeid anna førebyggjande helsearbeid enn helsestasjons- og skulehelseteneste, og inkluderer mellom anna miljøretta helsevern. Diagnose, behandling, rehabilitering er i hovudsak legeteneste, fysioterapi og ergoterapi.

Det er dårlege samanlikningdata for året 2016, men tal frå 2015 viser at Vaksdal kommune ikkje skil seg så mykje ut.

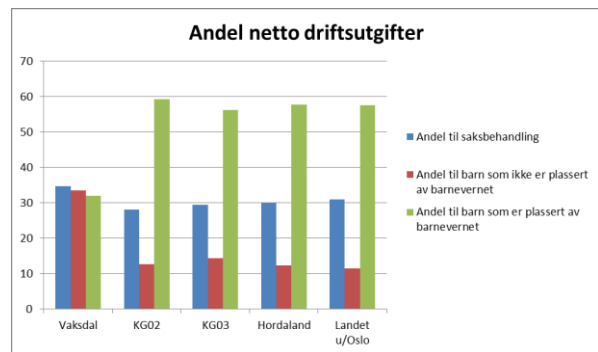
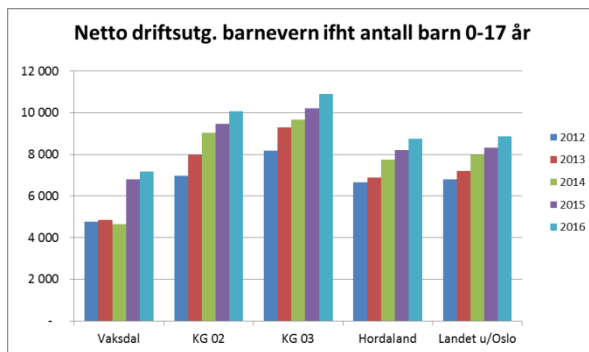

Barnevern og Sosial

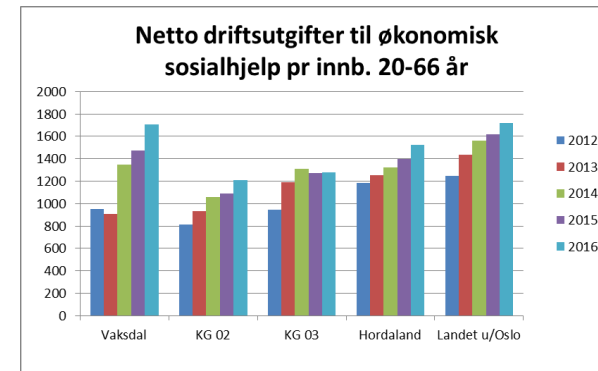
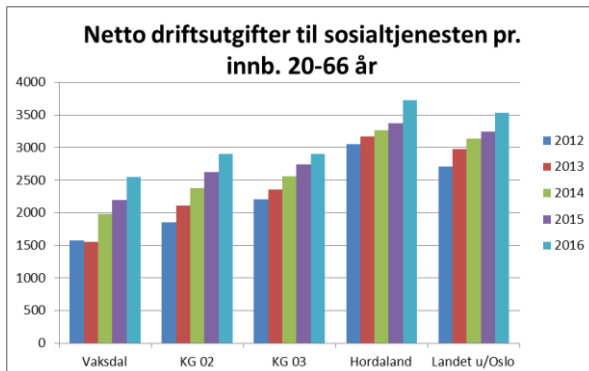
Det har vore ei auke i utgiftene knytt til Barnevern og Sosial

Samanlikna med andre har Vaksdal kommune lave utgifter til barnevern, men det har vore ei betydeleg auke dei seinare åra. Vaksdal kommune har over tid hatt lavare utgifter til barnevernstiltak utanfor familien.

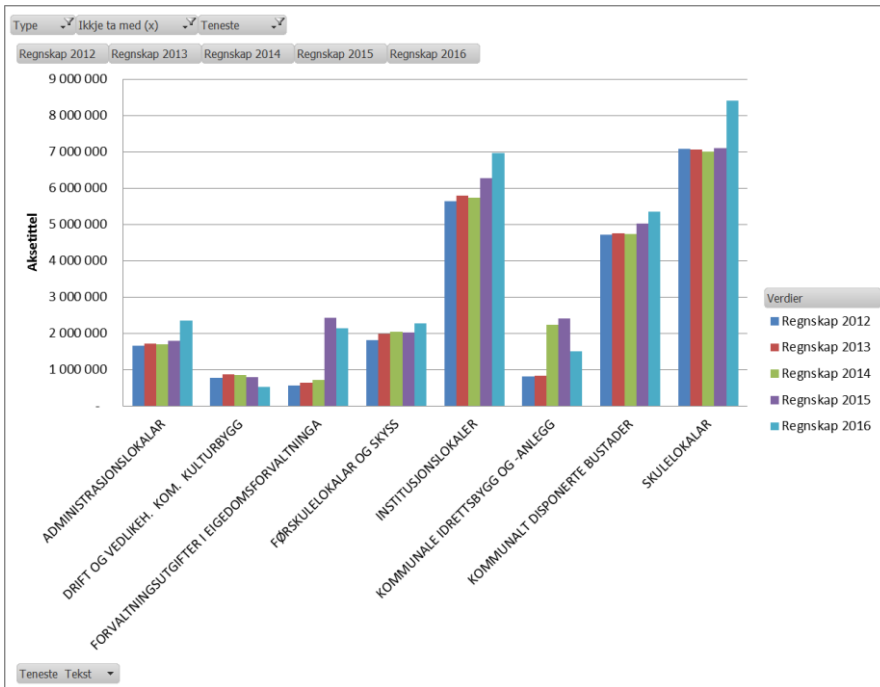

Også innafor sosialtenestene har det vore ei betydeleg vekst i Vaksdal kommune. Samla er driftsutgiftene pr innbyggjar lavt, men utgifter til økonomisk sosialhjelp har hatt ein betydeleg vekst og ligg no på nivå med landet.

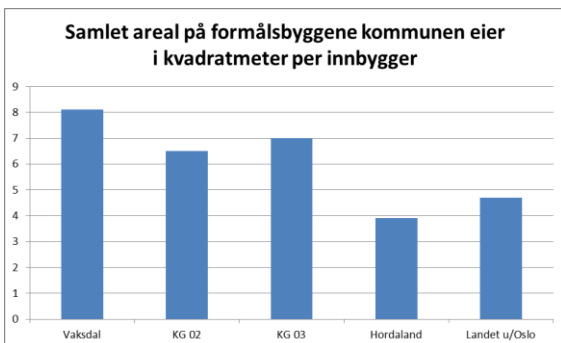

Eigedomsforvaltning

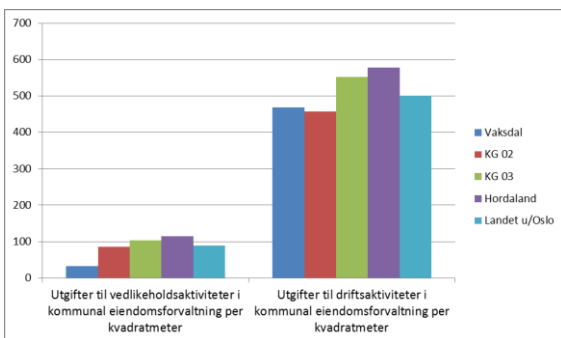
Utgifter til drift og vedlikehold av kommunale bygg er ført på ulike KOSTRA-funksjonar. Innføring av registreringsystem innfor tenesta, samt deltaking i nettverk for Eigedomsforvaltning har gitt betre styringsdata innfor denne tenesta. Det har også vore ei auke i vedlikehold dei seinare åra.

(oversikten viser løn- og driftskostnader, leigeinntekter og andre inntekter/utgifter er halde utanom).

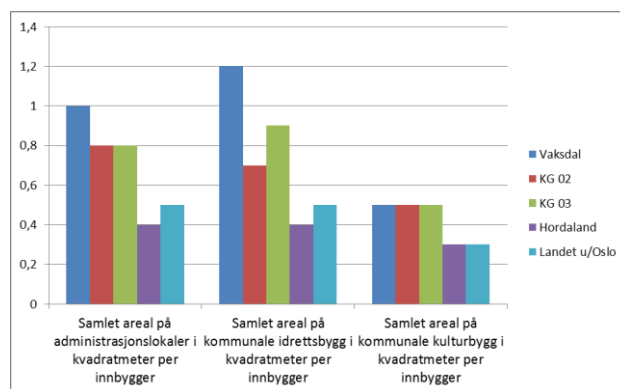
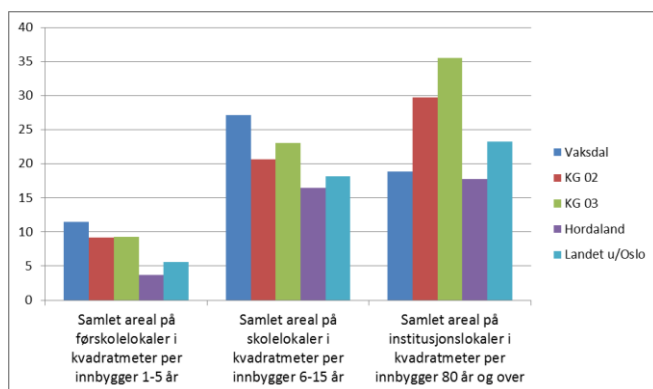

Vaksdal kommune har mange kvadratmeter bygg samanlikna med andre kommunar (tal her er henta frå 2015, då dei foreløpige tala pr 2016 har dårleg kvalitet).

Med store areal vert det også trong for høgare FDV-kostnader (Forvaltning, Drift og Vedlikehold).

Det først og fremst innafor oppvekst at kommunen har mykje areal samanlikna med andre.

5. Handlingsprogram i planperioden

5.1. Gjennomgående fokusområde

Folkehelse og levekår

Kommuneplanen innleiar med å skildre samfunnet vårt slik:

Vaksdal kommune er kjenneteikna av nærleik, samhald og omsorg. Det er eit samfunn der ein bryr seg om kvarandre. Lokal identitet gjennom mangfald, landskap, kultur, historie, næringsliv er viktige bærebjelkar i lokalsamfunnet.

Folkehelselova kom i 2012 i tråd med intensjonane i Samhandlingsreforma. Føremålet er å bidra til samfunnsutvikling som fremjar folkehelse og bidreg til å utjamna sosiale skilnader. Det vert tydeleg presisert at folkehelsearbeidet skal vera heilskapleg på tvers av sektorar. Lova byggjer på fem prinsipp: utjamning, helse i alt me gjer, berekraftig utvikling, føre var, medverknad.

Folkehelsemeldinga «Mestring og muligheter» (2014-15) peikar på at kvar enkelt har ansvar for eiga helse, og at folkehelsepolitikken må leggja til rette og skapa gode mogelegheiter for det. Psykisk helse har fått større plass, og merksemda er retta mot aktiv aldring. Å delta i arbeidslivet vart framheva som både bra for helse og for å sikra økonomisk tryggleik.

God folkehelse og gode levekår går som ein raud tråd gjennom heile planen og inngår i mål og strategiar som er valt. Dette finn ein og i kommunedelplanar og temaplaner frå dei seinare åra. Me ønskjer oss ein kommune og eit samfunn der det er mogeleg å vera aktiv og deltakande, og som er tilrettelagt slik at det fremjar mestring. Lev Vel i Vaksdal handlar om å fremje aktivitet, deltaking og mestring heile livet. Fokuset på «Tidleg innsats» handlar også om å fremje mestring og å hindre utenforskap.

For å skapa eit miljø der flest mogeleg deltek og er aktive, treng ein eit sterkt sivilsamfunn. Frivillig arbeid engasjerer og er viktig for fellesskap og utvikling. Pårørande og andre frivillige gjer ein stor og viktig innsats i dette arbeidet, men det er likevel stort potensiale for å nytta og samarbeida betre.

Folkehelseoversynet frå 2015 og årlege folkehelseprofiler (Folkehelseinstituttet) syner både positive sider og kva utfordringar kommunen har. Profilen i 2017 er også gjennomgåande for fleire år og viser:

- Høg trivsel i skulen
- Trygt nærmiljø
- Færre med psykiske lidningar
- Høgt sjukefråver og høg andel uføre
- Fleire med muskel og skjelettlidningar og diabetes type 2
- Fleire skader med behandling i sjukehus

Dette vert lagt til grunn for mål og strategiar i handlingsprogrammet på kort og lang sikt og tiltaka involverer alle deler av den kommunale verksemda. Samarbeid med frivillige, lag og organisasjonar, næringsliv, andre kommunar, fylket og statlege verksemdar er nødvendig for å motverke levekårsutfordringar. Å motivera og tilretteleggja for ansvar for eiga helse og størst mogleg grad av aktivitet og deltaking er viktig.

Folkehelsearbeidet er sektorovergripande og dreiar seg om førebyggjande og systematisk arbeid. Utfordringa med folkehelsearbeid er at resultatane gjerne ikkje viser seg før lenge fram i tid.

Samfunnstryggleik

Kommunen har eit generelt og grunnleggjande ansvar for å ta i vare innbyggjarane sin sikkerheit og trygghet innanfor sitt geografiske område. Alle uønskte hendingar skjer i ein kommune, og kommunane utgjør det lokale fundamentet i den nasjonale beredskapen.

Vaksdal kommune gjennomførte i 2014 ein heilskapleg risiko- og sårbarheitsanalyse; «Saman om eit meir robust samfunn». I analysen er 70 uønskt hendingar analysert og lista opp. Av desse har 37 fått treff i farga sone i risikomatrissa for minst eitt av dei 8 konsekvenskategoriane.

På bakgrunn av sårbarheitsanalysen gjennomførte kommune ein hovudrevisjon av den overordna Beredskapsplanen revidert i 2015.

Overordna beredskapsplan er eit operativt «verktøy» som kriseleiinga skal nytte for å kunne handtere ulike uønskte hendingar på ein tilfredsstillande måte. I tillegg til ein god beredskapsplan, er ein avhengig av at kommunen si kriseleiing og støttepersonar har god kjennskap til innhaldet i planen og at dei har gjennomgått øvingar og reelle hendingar for at dei

skal kunne gjere ein tilfredsstillande innsats. Tenestene har også egne beredskapsplanar basert på lokale forhold.

Kommunen har som mål å ta omsyn til tryggleik og beredskap i samband med den arealplanlegginga som skjer kontinuerleg. Det er m.a. krav om at det vert utarbeida risiko- og sårbarheitsanalyse i samband med alle nye reguleringsplanar. Forskrift om konsekvensutgreiingar (26.06.09) omtalar i kva tilfelle det skal utarbeidast konsekvensutgreiing (KU) og kva denne skal innehalde.

Mål for samfunnstryggleik i planperioden

- Revidere heilskapleg risiko- og sårbarheitsanalyse
- Gjennomføre ei årleg beredskapsøving for kriseleiinga, evaluering
- Årleg revisjon av beredskapsplan
- Sikre naudstraum for viktige funksjonar

Klima og miljø

Kommunane står overfor store utfordringar med omsyn til demografiske endringar, klima- og miljø utfordringar og folkehelse. Kommunane må førebu seg og førebygga konsekvensar av klimaendringane. Tiltak som reduserer klimautslepp gjennom arealbruk, transportplanlegging og energiøkonomisering i drift av bygg er døme på dette. Heilskapleg utvikling krev ei meir samordna bustad-, areal- og transportplanlegging som skal bidra til effektiv arealbruk og eit meir miljøvenleg transportsystem. Utbygging av nye veg og bane gjennom kommunen gjev grunnlag for ei slik utvikling, men er også krevjande med omsyn til plassering av massar og andre konfliktområde. Vaksdal har mykje utpendling i dag og det ligg potensiale for folketalsvekst i raskare og tryggare transportsystem i framtida.

Klimautfordringar med auka nedbør, flaum, ras, havnivåstigning og springflo er tema som er viktige både som tema- og arealplanarbeid. Av alle fylkene i Norge er det Hordaland som har størst utslepp

av klimagassar. Transportsektoren og industri er dei største kjeldene, og halvparten av klimagassutsleppa skjer på område der kommunal sektor har verkemiddel. Ei sentral utfordring er å ta klimaomsyn i all samfunns- og arealplanlegging, slik at tilpassing til eit «klimasmart» samfunn og ny teknologi gjev «grønt» skifte. Dette vil også gjelde for energi og nullutsleppsteknologi, og er del av kommuneplanen si overordna målsetting i samfunnsdelen, og pregar særleg arealplanlegging, beredskapsplanar, innkjøp og drift/vedlikehald. Klima, energi og miljø vil vere eit viktig tema i arbeidet med områdeplanane i stasjonsbyane, og vil få stort fotavtrykk.

Mål for klima og miljø i planperioden

- Rullering av energi- og miljøplan i slutten av planperioden.
- Utarbeiding av temaplan for småkraft.
- Nye kommunale kjøretøy skal som hovudregel vere elektriske.

Digitalisering

Teknologiske løysingar og digitalisering blir karakterisert som ein megatrend for utvikling av samfunn og økonomi. Innafor alle område, i privat og offentlig verksemd, kan teknologi bidra til effektivisering og endring. Arbeidsoppgåver og jobbar vert automatisert og digitalisert. I ei fersk stortingsmelding «Digital agenda for Norge» (Meld.St.27, 2016) er digitalisering trekt fram som eit viktig verkemiddel for auka produktivitet, innovasjon og omstilling i Norge. Perspektivmeldingen (Meld.St.29, 2017) som vart lagt fram i 2017 peiker på det same og trekker fram teknologi som ein viktig premis for eit framtidig godt velferdssamfunn. I kommunal sektor vert det særleg peika på eit potensialet for å nyttiggjere seg teknologi innan helse og omsorgs tenestene.

Digitalisering er eit viktig satsingsområde for Vaksdal kommune m.a. for å effektivisere arbeidsprosessar og betre tenestene til innbyggerane. I prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» skal teknologi bidra til aktivitet og deltaking heile livet. «*Bruk av velferdsteknologi i dei kommunale helse- og omsorgstenestene skal gi folk moglegheit til å meistra eige liv og helse og bidra til at flest mogleg med nedsett funksjonsevne kan bu lenger i eigen heim*» (kommunedelplan helse og omsorg).

Vaksdal skal vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative og digitale løysingar. Auka digitalisering er eit viktig satsingsområde både nasjonalt og lokalt. Innbyggerane i kommunen forventar digitale tenester og digital dialog med kommunen. Organisasjonen er avhengig av digitale løysingar for å kunne effektivisere arbeidsprosessar og tenesteproduksjon ytterlegare framover. Eit sterkt IKT samarbeid mellom kommunar er plattformen for vidare utvikling lokalt.

Teknologiutvikling og digitalisering er en drivkraft for hvordan kommunal sektor organiserer, utvikler og leverer tenester. Digitalisering dreier seg i stor grad om endring og fornyelse av tjenester, prosesser og arbeidsmåter. Digitale løsninger må endres i takt med at teknologien og samfunnet endrer seg. (Digitaliseringsstrategi mot 2020, KS)

5.2.Tenesteområda

Oppvekst

Vaksdal kommune har 4 barnehagar, på Vaksdal, Dale, Stanghelle og Stamnes, og 5 skular, på Vaksdal, Dale, Stanghelle, Stamnes og Eksingedalen. I tillegg kjøper kommunen skuleplassar til elevar frå Eidslandet skulekrins i Modalen kommune. Kommunen yter òg tilskot til Modalen for førskuleborn frå Eidslandet og Modalen som går i barnehage i Modalen.

I rammene for tenesteområdet oppvekst i handlingsplanperioden ligg grunnskuletilbod, barnehagetilbod, PPT. (barnevernstenesta, helsestasjonen, Vaksdal introcenter og NAV vil inngå frå 2018, midlande vil fylgje med)

I handlingsplanperioden er det fleire endringar og nye føringar i nasjonale planverk både innan barnehage og skule. Gjennomgåande tema i dei overordna nasjonale planane er folkehelse og livsmeistring, demokrati, medborgarskap og berekraftig utvikling. Læringa framover skal sjåast i lys av at elevane skal ha kompetanse til å tileigna seg og bruka kunnskap og ferdigheiter til å meistra utfordringar og løyse oppgåver i kjende og ukjende samanhengar og situasjonar. Kompetanse inneber forståing og evne til refleksjon og kritisk tenking.

Ny rammeplan for barnehage er gjeldande frå august 2017, og ny overordna del for læreplanane og reviderte læreplanar for skule fram mot 2020, vil naturleg verta ein del av ramma for kvalitetsutvikling i barnehagane og skulane våre. Kommunedelplan for Oppvekst skal rullerast i planperioden.

Alle born og unge skal ha gode og trygge barnhage- og skulemiljø i Vaksdal. For å fortsetje den gode trivselen i skular og barnehagar vil halde fram med å ha fokus på programma DUÅ og PALS.

Mål og strategiar for tenesteområdet byggjer på dei framtidige føringane om er skildra.

Vaksdal kommune skal byggje og rehabilitera nye framtidretta skular på Dale og Vaksdal som innbyr til lærelyst og læring

Tenesta har tydelege og trygge vaksne som skapar gode relasjonar, læring, engasjement og motivasjon gjennom varierte arbeidsmetoder for å auke læringsutbytte hjå born og unge

Tenesta auka bruk av teknologi og digitale verkty som støtte til læring og samhandling for kvalitetsutvikling av læring

- Skular og barnehagar deltek i nasjonal rettleiing for kvalitetsutvikling
- Skular og barnehagar vurderer, prøver ut og tek i bruk ulike digitale verkty
- Born, unge og deira føresette skal oppleve å ha «ei dør inn» til tverrfaglege tenester
- SFO vert rusta til å verta ein muligheitenes arena for borna
- Leiing i skular og barnehagar skal arbeida med barnehage- og skulebasert kompetanseutvikling

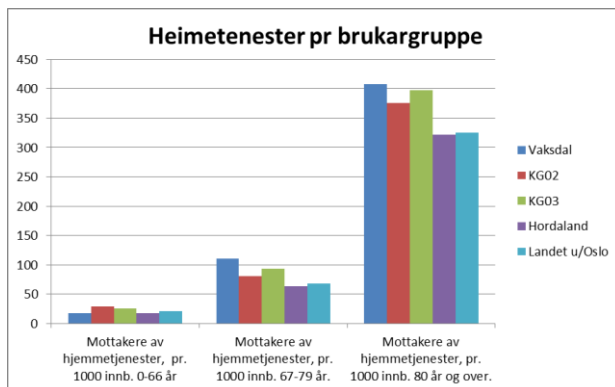
Helse og omsorg

Tenesteområdet yter helse- og omsorgstenester til innbyggjarar i alle aldrar med fysiske, psykiske og/eller sosiale funksjonsvanskar. Det dreier seg om førebyggjande helsearbeid, råd, rettleiing og tilrettelegging, diagnostisering, behandling og re-/habilitering, aktivisering, pleie og omsorg og bistand. Tenester vert gitt i eigen heim og på institusjon.

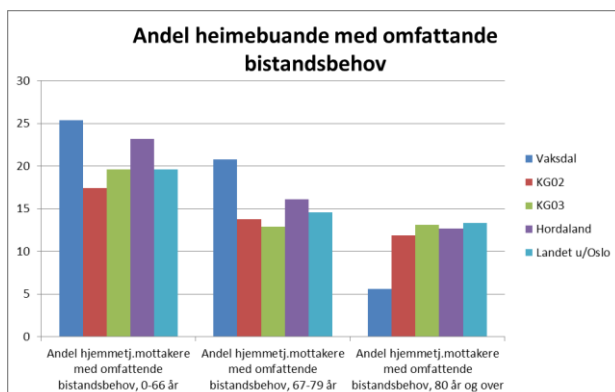
Dei fleste tenester er forankra i eit av dei to sentra som vert etablert og utvikla gjennom prosjektet «Lev Vel i Vaksdal»: Ressurscenter for demens og Helsehus med brukarlab for teknologi. Hovudprosjektperioden varer frå juli 2016 til 2019. Det overordna målet for prosjektet er å utvikla framtidretta og gode helse- og omsorgstenester for å møte dei utfordringar som kjem i åra framover med større etterspurnad og behov samstundes som tilgjengelege ressursar vert redusert (sjå vedlagde styringsdokument.)

Satsingar og delprosjekt under «Lev Vel i Vaksdal» er i tråd med sentrale føringar og lokale styringsdokument og skal realisera strategiane frå «Kommunedelplan helse og omsorg 2015 – 2030», vedteken av Kommunestyret i april 2016. Frå å ha sitt fundament innan institusjonsomsorg, vert helse- og omsorgstenestene vridd meir over mot helsefremming, førebygging og rehabilitering med tenester i eigen heim og fokus på brukar sine ressursar og eigenmeistring. Tiltak på dei nedste stega i omsorgstrappa skal utviklast.

Styringsdata frå m.a. Kostra (2016) viser at me har eit potensiale i å satsa på førebyggjande og rehabiliterande tiltak. Me gir framleis heimetenester til fleire av aldersgruppa over 80 år enn Kostragruppe 2 og 3, fylket og landet. Samstundes har me færre i denne gruppa med omfattande hjelpebehov.

I økonomiplanperioden vert det endringar og tilpassingar innan heile tenesteområdet. Økonomisk vert det krevjande med nedtrekk som tilsvarar reduksjon mange stillingar. Eit slikt nedtrekk krev endring. Grensa mellom offentleg og privat ansvar vert utfordra, og helsepersonell må samarbeida med brukarar, pårørande og frivillige i langt større grad enn tidlegare. Me må prioritera hardt framover og konsentrera oss om det mest naudsynte. Det vert heilt avgjerande å gjera ein stor innsats for å få mest mogleg ut av dei ressursar me har

tilgjengelege, og for å løysa oppgåvene med mindre ressursar. Samstundes må tenestetilbodet utviklast slik at me er førebuende på framtidige utfordringar.

Planar og strategiar innan helse og omsorg samsvarar godt med sentrale føringar og meldingar til kommunane om å satsa på fornying, innovasjon og nye og effektive metodar, t.d. gjennom «Omsorg 2020», «Demensplan 2020» og St. meld. 26 «Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet». Der vert det anbefala å styrka heimetenesta, ta i bruk brukaren sine eigne ressursar og samarbeida med pårørande og frivillig. Auka innsats på hab-/rehabilitering og tilrettelegging og bruk av teknologi skal gi betre meistring for den enkelte og betre ressursutnytting. Meir medverknad frå brukarane vert også etterspurt.

Mål for tenesteområde Helse og omsorg 2018 -2021:

Det overordna målet er at innbyggjarane skal få forsvarlege og «gode nok» tenester innanfor dei ressursar me har tilgjengeleg.

Me skal etablera Ressurscenter for demens i Jamneområdet og Helsehus med brukarlab for teknologiske løysingar på Daletunet.

- Utvikla sentra gjennom prosjektprogrammet «Lev Vel i Vaksdal» i tråd med styringsdokument.
- Kunnskapsbasert og innovativ utvikling av tenester og metodar.
- Styrka tverrfagleg samarbeid for å betra pasientforløp og få meir samanheng i tenestene.

Me skal ha fokus på ressursar hjå brukar og jobba helsefremjande, førebyggjande og rehabiliterande.

- Byggja ut tenester på dei nedste stega i omsorgstrappa.
- Kompetanseheving og bevisstgjerjing av tilsette på alle ledd og alle avdelingar.
- Nyttar metodar som kartlegg ressursar og har meir fokus på tidleg innsats og gruppebasert oppfølging.

Me skal fremja og leggja til rette for brukarmedverknad.

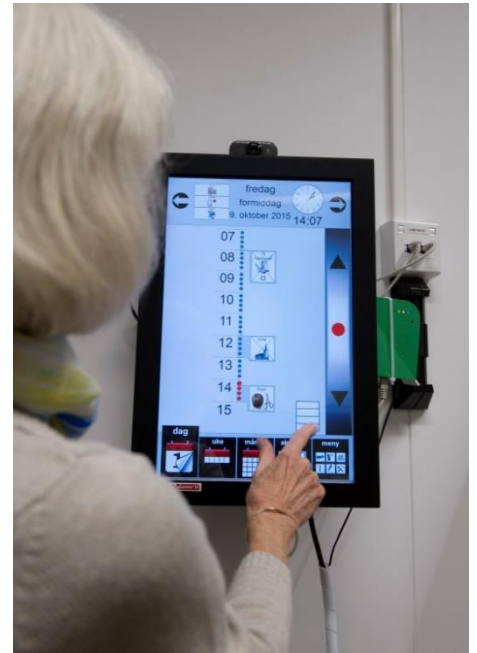
- Nyttar eksisterande råd og organisasjonar/grupper for brukarmedverknad på systemnivå.
- Nyttar brukarmedverknad bevisst gjennom prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» med delprosjekt og aktivitetar.
- Ha fokus på brukarmedverknad på individnivå i møte med brukarar og pårørande og nyttar metodar som fremjar medverknad.

Me vil nytta omsorgsressursar i samfunnet, stimulera til auka innsats og leggja til rette for samarbeid med frivillige.

- Utvikla samarbeid med frivillige og Frivilligsentral og nytta mogelegheiter for å styrka dette gjennom konkrete samarbeidsprosjekt.
- Leggja til rette for godt samarbeid og god dialog med pårørande, gjennom pårørandemøte og Brukarutval o.a.

Teknologi skal nyttast for at innbyggjarar og brukarar kan oppnå betre meistring og livskvalitet, og for å nytta ressursar på beste måte.

- Auka kunnskap om mogelegheiter og produkt. Gjennom informasjon, Brukarlab, kurs, vidareutdanning, nettverk, prosjekt m.m.
- Tilpassa tenestetilbod etter kvart som nye produkt og metodar vert tekne i bruk.

Samfunnsutvikling

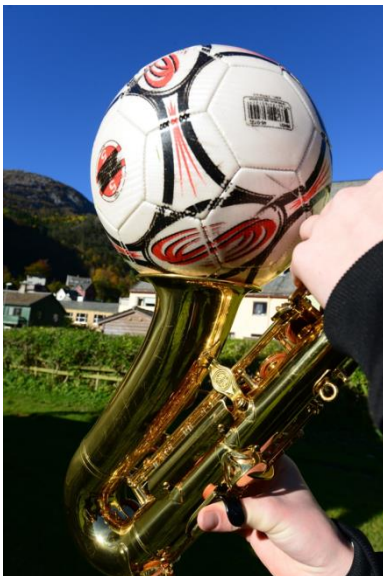
Kommunane står overfor store utfordringar med omsyn til demografiske endringar, klima- og miljø utfordringar og folkehelse. Heilskapleg utvikling krev ei meir samordna bustad-, areal- og transportplanlegging som skal bidra til effektiv arealbruk og eit meir miljøvenleg transportsystem. Utbygging av nye veg og bane gjennom kommunen gjev grunnlag for ei slik utvikling, men er også krevjande med omsyn til plassering av massar og andre konfliktområde. Vaksdal har mykje utpendling i dag og det ligg potensiale for folketalsvekst i raskare og tryggare transportsystem i framtida.

Utbygginga og fortetting i stasjonsbyane er viktig for å realisere vinstane med ny veg og bane. Vaksdal som liten kommune vil ha utfordringar med å skape ei slik utvikling åleine, her er ein avhengig av samarbeid både med nabokommunar og andre offentlege samt private aktørar for å lukkast. Konkurransen med andre område rundt Bergen vil framleis vera stor. Næringslivet i Vaksdal er i utgangspunktet eit relativt lite miljø og det er liten aktivitet innan plan og bygg. Private planar er det få av i kommunen og kommunen har til no ikkje vore attraktiv nok for private utbyggarar. Utbygginga på Tettaneset på Stangehelle er i så måte spanande for å måle interessa frå slike prosjekt i kommunen.

Folketalsauke er ei hovudmålsetjing for kommunen og ligg til grunn for arbeidet med bustadutvikling, næringsutvikling og tenesteutvikling i kommunen fram mot 2040. Rådmannen legg til grunn at kommunen er ein aktiv samfunnsutviklar gjennom:

- godt samarbeid med innbyggjarar og frivillige lag og organisasjonar,
- å jobbe for gode løysingar i arbeidet med statleg plan for ny veg og bane for Arna –Stanghelle,
- utarbeiding av områdeplanar for utvikling av Vaksdal og Stanghelle.

Vaksdal kommune har **samhald**, **open** og **nyskapande** som verdier. Verdiane speglar eit samfunn der ein bryr seg om kvarandre. Lokal identitet gjennom mangfald, landskap, kultur, historie og næringsliv er viktige bærebejelkar i lokalsamfunnet. Å vere bynær er ei viktig føremon for utvikling av kommunen.

Vaksdal nyttar nærliggande sentrum, som Voss og Bergen, til mange service- og tenestefunksjonar, og har såleis eit nært forhold til begge desse stadane.

God samfunnsutvikling blir skapt gjennom samspel mellom innbyggjarar, næringsliv, det offentlege og organisasjonslivet i kommunen. Det blømande og mangfaldige kulturlivet i kommunen er eit døme på det. Gjennom å synleggjere og vidareutvikle våre fortrinn kan me auke vår attraktivitet for å skape folkevekst og bulyst her i randsona til byen.

Kommunen forvaltar store verdier knytt til infrastruktur. Ein har nyleg slutført kartlegging av tilstanden for kommunale vegar og bygg. Kartlegginga syner at tilstanden på det kommunale vegnettet i hovudsak er god, medan det står dårlegare til med dei kommunale bygga.

Basert på tilstandsregistrering, vegtype og trafikkmengd er det utarbeidd ein handlingsplan for forsterking og grusing/reasfaltering av kommunale vegar basert på 4 ulike rammer (utdrag):

Vegnr.	Namn	Gjennomsnittleg tilstand	Dekketype	Kostnad (1000 kr)	Pri	Nivå 1 0,8 mill. årleg	Nivå 2 1,6 mill. årleg	Nivå 3 3,2 mill. årleg	Nivå 4 5,0 mill. årleg
1016-1	Kyrkjegata	3,2	A	253	1	2018	2018	2018	2018
1067-1	Tveitane	2,8	A	48	2	2018	2018	2018	2018
11-2	Dalevegen (stasjon)	3,0	A	127	3	2018	2018	2018	2018
1047-2	Botnavegen	2,8	G	34	4	2018	2018	2018	2018
1003-2	Dalevegen	3,0	A	352	5	2018	2018	2018	2018
1079-5	Eidslandsvegen	2,5	G	92	6	2019	2018	2018	2018
1010-1	Hestavollen	3,1	A	293	7	2019	2018	2018	2018
1108-2	Toskedalsvegen	2,9	A	91	8	2019	2018	2018	2018
1108-1	Toskedalsvegen	2,9	A	1803	9	2020	2019	2018	2018
1001-2	Bergsdalsvegen	2,6	A	140	10	2021	2019	2018	2018
1085-1	Herfindalsvegen	2,8	G	1409	11	2022	2020	2019	2018
1055-1	Kaivegen	2,9	A	112	12	2023	2020	2019	2018
1129-2	Blomdalsvegen	2,7	G	431	13	2024	2020	2019	2018

Total utbetningskostnad for kommunale vegar er rekna til 39,8 mill. kroner. Med ein ramme på 0,8 millionar kroner (nivå 1) tar det 50 år før alle vegar er utbetra, 25 år ved nivå 2, 12,5 år ved nivå 3 og 8 år ved nivå 4. Ein reknar med at asfaltdekke har ein levetid på 15 år, det vil seie at nivå 3 vert anbefalt som ein fornuftig langtidsplan for vegnettet. Ein vil nytte den utarbeidde handlingsplanen ved prioritering av kommunale vegar. Ein samla oversikt over kommunale vegar med tilstand og prioritering av tiltak er tatt med som vedlegg til økonomiplanen.

Tilstandsregistreringa for kommunale bygg syner eit etterslep på vedlikehald på 500 millionar kroner innan 5 år. Skulebygga har dårlegast tilstand, men det er også store utfordringar for fleire av kulturbygga våre. Dale barne- og ungdomskule åleine står for 168 millionar kroner, og ved å bygge ny skule på Dale og nytt tilbygg på Vaksdal vert etterslepet redusert monaleg.

Ein stor utfordring er at store delar av etterslepet på kommunale bygg og vegar må finansierast med driftsmidlar, til dømes utskifting av tak og vindauge samt reasfaltering av vegar. Som følgje av dette vart det løyvd ekstraordinære driftsmidlar til vedlikehald i 2015 og 2016, noko som har ført til at vedlikehaldet er auka frå 23 kr/m² til 90 kr/m². Rådmannen vil kome attende til om dei ekstraordinære vedlikehaldsmidlane vert vidareført i framlegg til budsjett for 2018.

Arealeffektivitet og driftskostnader for kommunale formålsbygg i 2016, mellombelse tal SSB KOSTRA:

Nøkkeltal kommunale formålsbygg		Vaksdal	Landet	Hordaland	KG3
Administrasjon	m ² /innb.	1,2	0,4	0,4	0,8
Barnehage	m ² /innb.	0,6	0,3	0,3	0,6
Skule	m ² /innb.	3,3	2,1	2,0	2,7
Institusjon	m ² /innb.	1,4	1,0	0,8	2,0
Kultur og idrett	m ² /innb.	1,6	0,8	0,7	1,5
Sum areal formålsbygg	m ² /innb.	8,3	4,7	4,2	7,6
Energi	kr/m ²	109	108	101	117
Vedlikehald	kr/m ²	90	100	114	103
Reinhold og byggedrift	kr/m ²	285	311	361	299
Sum driftskostnader	kr/m ²	483	519	576	519

Me har for stor bygningsmasse i høve til folketalet. For at me skal ha evne til eit berekraftig vedlikehald av kommunale bygg må vi redusere og effektivisere bygningsmassen monaleg. Me må

tilpasse ambisjonsnivået for tilstand på bygga våre til dei strukturval som vert gjort for tenestene våre. Fleire av bygga våre må me avhende for å redusere driftskostnadene slik at me kan prioritere dei viktigaste bygga for kommunal tenesteproduksjon.

Me må i perioden framover prioritere hardare og syte for at investeringar i infrastruktur gjev oss lågare driftsutgifter. For å nå driftsbudsjett i 2018 vil det vere naudsynt å redusere omfang av ein del ikkje lovpålagte tenester.

Målsettingar i økonomiplanperioden forankra i verdi og hovudmål i kommuneplanen:

SAMHALD	OPEN	NYSKAPANDE
Vaksdal kommune skal vere ein inkluderande og trygg stad å bu for alle.	Stasjonsbyane Vaksdal, Dale og Stanghelle er attraktive sentra som inviterer til aktivitet.	Vaksdal kommune er proaktiv, og vil vere robust til å handtere dei endringane ein møter.
Støtte til- og samarbeid med eldsjeler og lag organisasjonar om kulturarrangement, turløyper og nærmiljøanlegg.	Oppstart utbygging av Stanghelle vest med akseptabel økonomisk risiko for kommunen.	Auka sambruk i kommunale bygg, nye skulebygg på Vaksdal og Dale.

5.3.Organisasjon

Kommuneorganisasjonen er den største arbeidsplassen i Vaksdal. Knappe 500 personar fordelt på om lag 330 årsverk inkludert vikarar har kommunen som arbeidsgjevar. Menneska som arbeider her er vår viktigaste ressurs. Mange fagprofesjonar og yrkesgrupper er representert for å løyse kommunen sitt mangfald av oppgåver.

Overordna mål og strategiar

Visjon og verdigrunnlag

Gjennom arbeidet med kommuneplanen er det utarbeida visjon og verdier for kommunen. Verdiane skal liggje til grunn for kommunen sine val og målsetjingar. Vår visjon er «bynært bygdeliv». Overordna verdier er uttrykt som «Nyskapande – Open – Samhald».

Gjennom organisasjonsutviklingsarbeidet (OU) arbeidde heile kommuneorganisasjonen med felles verdier og valde «respekt – tillit – kompetanse – løysingsorientert». Desse verdiane høver godt inn under våre overordna verdier fastsett i kommuneplanen.

Visjon, verdier, etikk og samfunnsansvar utgjer ei felles plattform. Administrasjonsutvalet har satt i gang rullering av arbeidsgjevarpolitikken i 2017.

Mål og strategiar for organisasjonen

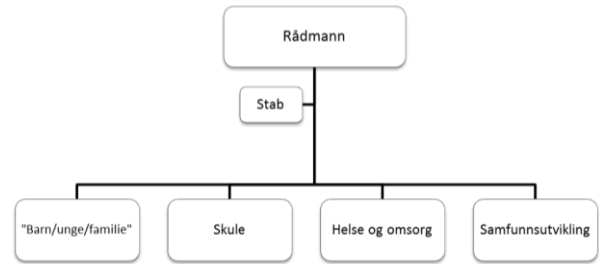
- Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har
- Me møter innbyggjarane med dialog og profesjonalitet
- Me arbeidar systemisk og heilskapleg for å gje rett teneste til rett nivå til rett tid til lågast mogeleg kostnad
- Me legg vekt på lokal identitet og kultur i samfunnsutvikling og tenesteyting
- Me har det godt på jobb og er stolte av kommunen vår

Strategisk leiing og fellesfunksjonar

Vaksdal kommune er organisert i to nivå med rådmann, stab og 4 resultateiningar.

Omsynet til samordning, effektiv oppgåveløysing og kvalitet for brukarane ligg til grunn for organiseringa . Organiseringa skal ivareta krav til rolledeling og gjennom det sikre god internkontroll. Godt leiarskap er avgjerande for å hente ut potensialet i organisasjonen og god leiing er avgjerande for innovasjon og utvikling.

Både strategisk leiing på rådmanns nivå og operativ leiing på einingsleiarnivå er noko redusert frå 2017. Prioritering av større utviklingsoppgåver ligg til grunn. I ei utfordrande tid for kommunen er det viktig å finne rett nivå for strategisk og operativ leiing for å sikre tilstrekkeleg kapasitet, kompetanse og endringskraft balansert mot økonomi.

For kommunen sine fellesfunksjonar/stab er kapasiteten avgrensa og sårbar, ulike samarbeid om oppgåveløysing med andre kommunar kan verta aktuelt i planperioden. Også for andre små og sårbare fagmiljø kan dette verta aktuelt. Auka lovkrav til kompetanse og kapasitet forsterkar ei slik utvikling.

Ein handlekraftig organisasjon fangar opp og responderer hurtig på behovsendringar, styrer etter fellesskapets beste løysningar og er god på intern og ekstern samhandling.

Omstilling og endring

Alle organisasjonar er i stadig endring. Endringstakten i samfunnet aukar og stiller nye krav til oss. Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjетtrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Arbeidet vil krevje gode leiarar, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabsstøtte i gjennomføringa. Tiltak som har potensiale i form av reduserte kostnader eller som frigjer ressursar til kjerneoppgåver vil bli prioritert.

Det er viktig at organisasjonen har kompetanse og gode system når ein gjennomfører endring og omstilling. Her er kommunen sine rutinar for omstilling og eit formalisert og godt samarbeid med arbeidstakarorganisasjonen viktige verktøy for å sikre at prosessane blir gjennomførde på ein god og korrekt måte.

Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjетtrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Dette vil krevje tilstrekkeleg leiarkraft, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabsstøtte i gjennomføringa.

I planperioden vil tal årsverk verta redusert. Sjølv om reduksjon i antal årsverk så langt som mogeleg skal skje gjennom naturleg avgang og utan oppseiingar, vil mange kunne få endring i arbeidssituasjonen. Rådmann vil legge til rette for så gode løysingar som mogeleg for dei som vert råka.

Kommunen som arbeidsgjevar

Kommunesektoren skal møte framtidens behov og endringane som skjer i samfunnet. Dette krev ein nyskapande og endringsdyktig organisasjon med gjennomføringskraft til å utvikle tenester og arbeidsformer. For å lukkast er det avgjerande å ha motiverte og engasjerte medarbeidarar med riktig kompetanse.

Vårt overordna mål for arbeidsgjevarpolitikken er definert som

- Vaksdal kommune er ein attraktiv arbeidsgjevar
- Vaksdal kommune er ein nyskapande, dynamisk og lærande organisasjon

Det vert utarbeida mål og strategiar for følgjande innsatsområder:

- Etikk og samfunnsansvar
- Medarbeidarskap og leiing
- Samarbeid og arbeidsmiljø
- Innovasjon og utvikling
- Kompetente medarbeidarar
- Mangfald og likeverd

Revidert arbeidsgjevarpolitikk er planlagt til godkjenning hausten 2017. Desse måla vil inngå i komande handlingsprogram. Revisjon av tilhøyrande planar og ev reglement vert lag inn som tiltak under desse overordna måla.

2016 - 2019

STYRINGSdokUMENT FOR «LEV VEL I VAKSDAL»

Behandlet dato: 26.09.2016	Behandlet av: Styringsgruppa for prosjektet
Beslutning: Styringsdokumentet er godkjent av styringsgruppa i møte 26.9.2016	
Bemanning av planleggingsfasen Prosjektleder: Solrun Hauglum	
Signatur Leiar for styringsgruppa: Evelyn Boge Prosjektleder: Solrun Hauglum	

1. PROSJEKTDEFINISJON

1.1. Bakgrunn og begrunnelse (hjemling/behov)

Gjennom prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» vil Vaksdal kommune utvikla framtidretta og gode helse- og omsorgstenester for å møte dei utfordringar som kjem i åra framover med større etterspurnad etter tenester samstundes som tilgjengelege ressursar vert redusert.

Helse- og omsorgstenestene i Vaksdal har hatt sitt fundament innan institusjonsomsorg, og styringsdata som Kostra og Kommunebarometeret viser at det er potensiale til å nytta ressursane betre. Kravet til kompetanse og effektivitet vil vera aukande framover, og det vil gi konsekvensar for tenestetilbod og metodar. I tråd med sentrale styringssignal og lokale planar vil ein vri satsing og tenester innan helse og omsorg over mot meir førebygging, rehabilitering og eigenmeistring. Denne satsinga er også i samsvar med demografiske endringar. Vaksdal vil få færre av aldersgruppa over 80 år i åra framover, medan ein vil få ein auke i aldersgruppa 67 – 79 år. Dette krev ei omlegging av tenester for å sikra at den veksende gruppa unge eldre vert møtt med kompetanse og metodar som fremjar eigenmeistring og utset reduksjon av helse og funksjon. Også i eit folkehelseperspektiv, og for å sikra tenester til andre alders- og brukargrupper, er det viktig at midlar og ressursar vert omfordelt til mest ressurseffektive nivå.

Samfunnet rundt oss er også i endring. Brukarar og pårørande er langt meir opplyste enn tidlegare og stiller nye krav til tenester. Utviklingstrekk og forskning viser at dei fleste ønskjer å bu i eigen heim og meistra eige liv så lenge som råd. Innføring av nye metodar og bruk av velferdsteknologi er med å gjera dette mogeleg.

Prosjektet er heimla i Kommunedelplan helse og omsorg og gjeldande økonomiplan og budsjett for Vaksdal kommune.

1.2. Mandat

Prosjektet skal leggja til rette for og bidra til realisering av planar frå tidlegare organisasjonsutviklings-arbeid innan helse og omsorg og av strategiane i Kommunedelplan helse og omsorg gjennom å:

- motivera og tilretteleggja for ansvar for eiga helse gjennom aktivitet og deltaking
- motivera og engasjera omsorgsressursar i samfunnet
- leggja vekt på førebygging og tidleg innsats
- leggja til rette for systematisk og kontinuerleg utvikling og innovasjon i tenestene
- rekruttera og utvikla kompetente tilsette som bidreg til å utvikla tenesta

Prosjektet skal:

- utvikla og endra tenestene i samsvar med rammevilkåra i økonomiplanen i prosjektperioden
- gjera framlegg om tilpassingar og endra bruk av areal, herunder ombyggingar
- planleggja framtidig utvikling og drift fram mot 2030

Prosjektet skal:

- organiserast som eit prosjektprogram med overordna prosjektgruppe og fleire delprosjekt
- driftast innanfor dei rammene som er gitt i budsjett og økonomiplan med ordinær rapportering månadleg og pr. tertial til rådmannen. For å sikra ressurstilgang, kompetanseheving og endring skal driftsressursar nyttast i delprosjekta etter avtale med einingsleiar

1.3. Prosjektet sitt føremål og mål

Føremålet er å utvikla helse- og omsorgstenester for framtida. D.v.s. tenester som er berekraftige, framtidsretta og i tråd med brukarane sine behov og mogeleg å yta innanfor gitte rammer. Tenestene skal vera samanhengande, og ein skal ta omsyn til heile tenesteforløpet. Framfor å driva einsidig fagutvikling innanfor deltenester/fagområde, må me vere innovative for å utvikla samanhengande tenestekjede. Då må me omprioritera, prioritera bort og vri innsats nedover mot manglande eller svake trinn i omsorgstrappa. Dette vil medføra endring i tenestetilbod, kompetanse og metodar. Endringane vil også gi konsekvensar for organisatoriske og bygningsmessige tilhøve og samarbeid internt, eksternt og med brukarar, pårørande og frivillige.

Hovudmålsetning for prosjektet:

- Meistring og deltaking heile livet.
- Mobilisera og engasjera samfunnet sine omsorgsressursar.
- Framtidsretta og berekraftige tenester.
- Systematisk og kontinuerleg utvikling og innovasjonsarbeid.

1.4. Omfang og avgrensningar

Prosjektet har to hovudsatsingsområde:

1. Utvikling av eit ressurscenter for demens i Jamne-området ved Vaksdal sjukeheim med ulike buløysingar, tilrettelagt inne- og uteområde og base for kompetanse og helsetenester innan demensfeltet. Området skal tilretteleggjast slik at det fremjar deltaking og meistring for brukargruppa og slik at pårørande, frivillige og andre innbyggjarar kjenner seg velkomne og i stand til å bidra.
2. Oppretting av Helsehus på Daletunet med fokus på førebygging, opptrening og rehabilitering. Helsehuset skal innehalda ein eigen brukarlab for teknologiske løysingar som er open for alle innbyggjarar.

Dei to sentera vil verta baser for helse- og omsorgstenester både for heimebuande og dei som bur i institusjon. Tenestene vil vera meir retta mot assistanse, råd, rettleiing og tilrettelegging, og ein vil nytta metodar som fokuserar på ressursar og mogelegheiter og byggjer opp under brukaren si meistringsevne framfor å overta for mykje for brukar.

Utvikling av denne typen senter vil også medføra organisatoriske endringar då det vert stillt andre krav til samarbeid mellom heimeteneste og institusjon og andre fagområde. Kompetansmiljø og tenester vil få si tilhøyrighet til base eller senter heller enn til heime- og institusjonsteneste.

Prosjektet dekker helse og omsorg med unnatak av barnevern og sosialteneste og er i samsvar med kommunedelplan helse og omsorg 2015 -2030.

1.5. Interessenter/målgrupper

Brukarar, pårørande, tilsette og frivillige vil vera sentrale interessentar i prosjektet. Generelt vil innbyggerane i kommunen vera interessentar både som utviklingsaktørar og brukarar av ulike tilbod. Politikarane er viktige interessentar som skal vedta mål og prioriteringar for prosjektet.

Brukarmedverknad på systemnivå vert ivareteke av Eldrerådet og Råd for menneske med nedsett funksjonsevne. IKTNH og ulike leverandører av teknologi er interessenter saman med ulike forskingsmiljø.

Alle tenesteområda er involvert i gjennomføringa av prosjektet, i tillegg er vårt ikt-miljø for drift og utvikling med. Tilsette deltek i arbeidsgrupper og ved planlegging og gjennomføring, og er i prosjektgruppa representerte ved hovudtillitsvalde. Hovudverneombod deltek i prosjektgruppa. Eksterne samarbeidspartar er forskarar frå Senter for omsorgsforskning Vest / Høgskolen i Bergen. Ulike teknologimiljø vil delta i delprosjekt både som utviklarar og leverandørar. Husbanken og andre statlege program kan vera aktuelle medspelarar.

2. VALG AV ALTERNATIV OG VURDERINGAR

2.1. Vurdering/konseptvalg

For å endra tenester slik målsetninga med prosjektet er, må ein evna å kombinera ulike perspektiv på endring:

- Holdningsendring.
- Kompetanseheving og ny kompetanse, inkludert endringskompetanse.
- Endra samarbeid internt og eksternt.
- Endra samhandling og samarbeid med brukarar og pårørande.
- Meir systematisk samarbeid med frivillige, herunder både organisasjonar og enkeltpersonar eller grupper.
- Tilpassing og endring av organisatoriske tilhøve.
- Endring og tilrettelegging av bygningsmessige tilhøve.

Eit overordna prosjekt eller prosjektprogram som famnar om dei ulike satsingar og delprosjekt vil sikra heilheit, oversikt og koordinering av dei ulike delaktivitetar. Det vil sikra god styring av utvikling og satsingar, og at desse er i tråd med lovverk, sentrale føringar, lokale planar og tilgjengelege ressursar.

2.2. Nytte/kost-vurderingar

Verdiskapingspotensialet i prosjektet er stort:

- Auka livskvalitet for brukarar og pårørande.
- Auka kompetanse og jobbtilfredsheit hjå tilsette.
- Betre ressursutnytting for kommunen.

Satsingar og målsetning er i tråd med sentrale føringar og skal bidra til å oppnå regjeringa sitt mål om «pasienten sine helsetenester». Brukarmedverknad og omprioritering av tenester nedover i omsorgstrappa, skal gi auka meistring og tilfredsheit for brukar, noko som gjerne virkar positivt inn på helse og livskvalitet.

Tilsette som får auka kompetanse/endringskompetanse og får medverka i utviklingsprosessar, rapporterer ofte at dei finn dette interessant og utviklande. Dei får også større forståing for tenesteutvikling og innovasjon.

Ved å vri satsingar og tenester over frå dei mest ressurskrevjande tenestene øvst i omsorgstrappa ned mot tenester som utløyser mindre ressursar og personellinnsats, vil ein oppnå meir effektive tenester.

2.3. Vurdering av usikre sider ved prosjektet

Risiko:

- Manglande interesse og medverknad frå sentrale aktørar.
- Tap av sentrale medarbeidarar og nøkkelkompetanse.
- Manglande finansiering og ressurstilgang.
- Svikt i koordinering og styring av viktige delprosjekt.
- Bygningsmessige og organisatoriske tilhøve som ikkje støttar opp om prosessar og endring.

Det vert utført risikovurdering for delprosjekt og iverksett eventuelle risikoreducerande tiltak.

Risiko vert forsøkt redusert gjennom god planlegging og kvalitetssikring og ved å gjennomføra eventuelle justeringar.

3. GEVINSTAR

Gjennom prosjektet vil kommunen utvikla nye/endra tenester og endra metodar for samhandling og produksjon av tenester.

- Nye og endra tenester som er baserte på den enkelte sine ressursar. I samspel med brukarane vil tenester verta designa på nytt. Samspel med frivillige og nærmiljø vil også bidra til å endra dei kommunale tenestene.
- Nye eller endra arbeidsprosessar når teknologi vert teke i bruk på nye måtar. Tenester kommunen gir, vil få større innslag av tilrettelegging og støtte. Arbeidsprosessar vert også endra når frivillige deltek meir aktivt, t.d. mot større grad av koordinering.
- Nye eller endra måtar brukarane mottek kommunale tenester (leveranse/distribusjon). Tenestene kan innebera meir råd og rettleiing om teknologisk støtte og meir digital dialog med brukarar og pårørande.
- Nye former for tverrfagleg samarbeid der ein tenkjer heile mennesket og heile livsløpet. Nye arbeidsprosessar og endra tenester krev nye måtar å organisera og leia på.
- Meir opnare og tilgjengelege tenester i godt samspel med lokalsamfunn og institusjonar som ein møteplass i bygda.

4. GROV TIDSPLAN OG MILEPÆLER

Aktivitet	2016	2017	2018	2019
Innhenting av kunnskapsgrunnlag				
Brukarmedverknad				
Medarbeidardreven innovasjon				
Formidling - informasjon				
Utvikle mer systematisk samarbeid med frivillige og pårørende				
Samling av skjerma einingar på Vaksdal				
Kompetanseutvikling				
Utforming av eksisterande areal for utvikling av ressurscenter				
Brukarmedverknad –utvikling av ressurscenter for demens				
Kvardagsrehabilitering tatt i bruk som basisteneste				
Første trinn av brukarlab – teknologi etablert				
Etablering av tenester i Helsehuset				
Etablering av Helsehus med brukarlab				
Teknologiutprøving				
Meistringsgruppe - Trøndelagsprosjektet				

5. ORGANISERING, ROLLER OG ANSVAR

Kommunestyret er eigar av prosjektet, Levekårutvalet er referansegruppe, og rådmannen er prosjektansvarleg. Kommunestyret er representert i styringsgruppa og prosjektgruppa. Brukarar og tilsette har sine representantar i prosjektgruppa.

Styringsgruppa har 3 faste møter årleg. Prosjektleiaren rapporterer til styringsgruppa på overordna mål og milemæler i styringsdokumentet. Eventuelle endringar i prosjektet vert ført i endringslogg vedlagt styringsdokumentet.

Ordinær rapportering til rådmann månadleg og pr. tertial. Rådmann rapporterer til kommunestyret gjennom tertialrapportar og årsmelding. Prosjektgruppa sender referat til styringsgruppa og Levekår.

6. BUDSJETT

Prosjektet skal driftast innanfor dei rammer som er gitt i budsjett og økonomiplan. Driftsressursar skal nyttast i delprosjekta etter avtale med einingsleiar. Der delprosjekt opnar for moglegheit til å søkja om midlar eksternt, vil ein nytta høvet til det.

7. KOMMUNIKASJON OG INFORMASJON

Prosjektet er omfattande med fleire parallelle delprosjekt og mange involverte og interessentar. For å få god informasjonsflyt vil me definera tydelige informasjonskanalar internt i prosjektet.

Mål med kommunikasjon:

- Skapa forståing og engasjement for prosjektet.
- Informera om prosjekt og pågåande aktivitetar og delprosjekt.
- Skapa dialog med samarbeidspartar og interessentar.
- Synleggjera korleis Vaksdal kommune bur seg for framtidig utfordringar innan helse og omsorg.
- Opna for input og kontaktar med andre miljø for å skapa relasjonar som kan vera viktig for realisering av mål.

Prosjektgruppa vil utarbeide ein kommunikasjonsplan som skal brukast aktivt i heile prosjektperioden, og skal vere tema på alle prosjektmøte.

Kommunikasjonskanalar vert både eigne og andre kanalar. Kommunikasjon skjer gjennom møte/samlingar, e-post, «Skyttelen», nettside og facebook. Andre kanalar kan vera media, lokalt gjennom «Vaksdalsposten» og «Hordaland», og gjennom regionale og landsdekkande tidsskrift, aviser og eventuelt radio og TV-kanalar. Medverknad på konferansar, møter og samlingar er også viktige arenaer.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
10/2017	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	14.06.2017

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum		17/717

TILKOMST TIL DALE KYRKJE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

<Skriv forslag her>

Saksopplysningar:

Det er ikkje tilrettelagt for tilkomst for alle inn kyrkjedøra til Dale kyrkje. Personar som nyttar rullestol, kjem ikkje inn hovudinngangen, men må nytta ein sideinngang.

Bakgrunn

Eldrerådet i Vaksdal kommune hadde vanskar med tilkomst til Dale kyrkje oppe som eventuelt-sak på møte 23.02.2017.

Eldrerådet sende saka til Råd for menneske med nedsett funksjonsevne for vidare handsaming. Saka var oppe som referat-/meldingssak på møte i Rådet 09.03.2017. Rådet vedtok å følgja denne saka vidare og ba om synfaring ved Dale kyrkje på neste møte.